

**Türkçe Dersinde Öğretim Materyali Geliştiren Öğrencilere Göre
Materyal Geliştirmenin Öğrenme Sürecindeki Yeri**

Views of Students Who Develop Instructional Materials in Turkish Course on
the Role of Material Development in the Learning Process

Tuba Pehlivan*

Hatice Fırat**

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi: 10.03.2025

Kabul Tarihi: 13.06.2025

Doi: 10.20296/tsadergisi.1654907

Anahtar Sözcükler:

*Türkçe dersi
öğretim materyali
Materyal geliştirme
Ortaokul öğrencileri*

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersinde materyal geliştirmenin öğrenme sürecindeki yerine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Çalışmada olgubilim/fenomenoloji deseni kullanılmış, görüşmelerin verileri içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çalışma grubu, Muğla il merkezinde öğrenim gören ve Türkçe derslerinde öğretim materyali geliştiren 20 ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Verilere göre katılımcılar, Türkçe derslerinde kendileri ve arkadaşları tarafından geliştirilen materyallerin kullanılmasını tercih etmektedir. Hazır materyaller en az tercih edilen materyal çeşididir. Öğrencilerin tamamına yakını Türkçe derslerinde görsel materyal kullanılmasından hoşlanmaktadır. Geliştirdikleri materyaller daha çok, "deyimler ve atasözleri", "sözcükte anlam" ve "isim tamlaması" konularını içermektedir. Katılımcıların tamamına yakını geliştirdiği materyalleri amaca uygun bulmakta, materyal geliştirirken en çok yazım ve noktalama kurallarına uymaya dikkat etmektedir. Katılımcıların büyük kısmı materyal geliştirme sürecinin tüm aşamalarında görev almıştır. Materyal geliştirirken en çok görev almak istenilen aşama; "tasarlama"dır. Çalışmada katılımcı öğrencilerin; materyal geliştirmenin öğrenme sürecini olumlu etkilediğini, öğrenmeyi kolaylaştırdığını ve akademik başarılarını artırdığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu veriler üzerinden Türkçe öğretiminde öğrencilerin derse duyduğu ilgi ve sevginin artırılmasında, konuların daha kolay ve kalıcı öğrenilmesinde, dersin verimliliğinin artmasında materyal geliştirmenin etkili olduğu değerlendirilmiştir.

Article Information

Submission: 10.03.2025

Acceptance: 13.06.2025

Doi: 10.20296/tsadergisi.1654907

Key Words:

*Turkish lesson
instructional materials
material development
middle school student*

ABSTRACT

The study aims to determine the opinions of middle school students regarding the role of material development in the learning process in Turkish lessons. The study used a phenomenological design, and the data from the interviews were analyzed through content analysis. The study group consists of 20 middle school students who study in the city center of Muğla and develop educational materials in Turkish lessons. According to the study's data, the participants prefer using materials prepared by themselves in Turkish lessons. The topics of the materials they prepare mostly focus on "idioms and proverbs, word meaning, and noun phrases.". The stage they most wish to be involved in when developing materials is "designing." Almost all participants believe that preparing materials makes learning topics easier, increases their interest in Turkish lessons, and improves their academic success. Based on these findings, it has been evaluated that material development is effective in increasing students' interest and love for the course, making topics easier and more permanent to learn, and improving the efficiency of the lesson in Turkish teaching.

Atıf İçin

Pehlivan, T. & Fırat, H. (2026). Türkçe dersinde öğretim materyali geliştiren öğrencilere göre materyal geliştirmenin öğrenme sürecindeki yeri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 30(1), 314-339 doi:10.20296/tsadergisi.1654907

* Yüksek lisans öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Muğla, tubapehlivan.tp@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-2969-6660>

** Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD, Muğla, haticefirat@mu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8300-5189>

GİRİŞ

Yapılandırmacı yaklaşımın hâkim olduğu Türk eğitim sisteminde, öğrenme sürecinde öğrenenin aktif rol alması esastır. Yapılandırmacılık öğrenci merkezli, yaparak yaşayarak öğrenmeyi temel alan, öğrencinin süreçte aktif olmasını destekleyen; bilgiyi yapılandırmasına, geliştirmesine ve yorumlamasına imkân veren bir yaklaşımdır (Duman, 2023; Erdem ve Demirel, 2002). Bu yaklaşıma göre öğrenciler anlama etkinlikleri yanında duygu ve düşüncelerini ifade edebilecekleri (anlatma) etkinlikleri de yapabilmeli, tartışabilmelidir. Öğretmene öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrenciyi sürece dâhil etmeli, ona rehber olmalı ve sürecin sağlıklı işlenmesini sağlamalıdır. Öğretmenlerin kendi alanlarında iyi yetişmiş olması, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alması, ihtiyaç duyulan öğretim materyallerini sağlaması ve uygun öğrenme ortamı oluşturması durumunda öğrenciler zihinsel becerilerini kullanabilecek, verimlilikleri artacaktır (Erdem ve Demirel, 2002).

Öğrenciyi sürece dâhil etmeyi ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan yollardan biri, derste farklı materyaller kullanılmasıdır. Materyal kavramı, “Gereç; yazılı, sözlü, görüntülü, kaydedilmiş her türlü belge” (TDK, 2005, s.1353) olarak açıklanmaktadır. Öğretim materyali ise, öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla hazırlanan, öğrenciyi öğrenme sürecinin içerisine çekerek aktif rol almasını sağlayan, kalıcı öğrenmeyi destekleyen, dersin amacına hizmet eden materyaller ve hedefleri gerçekleştirmek amacıyla araçlardan faydalanılarak yapılan ders sunum içerikleridir (Baki ve Karakuş, 2012; Demirkan ve Saraçoğlu, 2014; Kaya, 2005). Öğrenme öğretme sürecinde kullanılan materyaller; çoklu öğrenme ortamı sağlama, dikkat çekme, hatırlamayı kolaylaştırma, soyut kavramları somutlaştırma, zamandan tasarruf ve güvenli gözlem yapma imkânı sağlama gibi önemli işlevlere sahiptir (Demirkan ve Saraçoğlu, 2014). Öğretim materyallerinin kullanımı, aynı zamanda öğrencilere iş birliği içinde hareket etme imkânı sunmakta, iletişim becerilerini güçlendirmekte, öğrendikleri bilgiyi kullanabilmelerini sağlamaktadır. Smeet (2005), günümüzde öğrencilere güçlü öğrenme çevrelerinin ve bu çevrelerde öğrencilere zengin içeriğin ve özgün görevlerin sunulması gerektiğini; bu sayede öğrencilerin, öğrenmelerini düzenleyebilen, iş birlikli çalışmaları yapabilen bireyler olabileceklerini belirtmiştir (akt. Çuhadar ve Kıyıcı, 2014, s.191).

Öğretim materyalleri hitap ettikleri duyu ve kullanım alanına göre üç ana başlık altında toplanmaktadır: Görsel materyaller, işitsel materyaller ve görsel-işitsel materyaller. Ayrıca bilgisayar destekli materyallerden de bahsedilmektedir (Baki ve Karakuş, 2012; Demirel, 1999; Özonay Böcük, 2014; Kaya, 2005; Taşpınar, 2010). Teknolojinin gelişimi ve kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak kaynaklarda farklı sınıflamalar yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda öğretim materyalleri, dijital materyaller ve dijital olmayan materyaller olarak da sınıflandırılabilir (Köde ve Çoklar, 2020). Dijital materyaller; kullanımı hızla yaygınlaşan, öğrencinin istediği hızda ve istediği kadar tekrar yapabildiği, her ortamda öğrenmesini destekleyen ve farklı durumları simüle etme/canlandırma imkânı sağlayan öğretim materyalleridir (Lee, 2012’den akt. Fenerci, 2023, s.24). Tablet bilgisayarlar, akıllı tahtalar, grafik tabletler, clicker, taşınabilir DVD/CD/MP3 oynatıcılar, akıllı televizyonlar, Web 2.0 tabanlı araçlar, sosyal ağlar, blog ve vikiler, ofis yazılımları, m-öğrenme, sanal gerçeklik ve üç boyutlu öğrenme ortamları vb. dijital materyaller olarak kabul edilmektedir (Çuhadar ve Kıyıcı, 2014; Özonay Böcük, 2014). Dijital materyallerin çoğu hem görme hem işitme duyusuna hitap etmekte, teknolojiyle iç içe olan günümüz öğrencilerinin dikkatini çekmekte, sınıflarda öğrenci merkezli bir eğitim sürecinin gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır.

Dijital öğretim materyallerinin eğitim öğretim sürecindeki işlevleri, British Educational Communications and Technology Agency [(BECTA), (2010, s.19)] okul öğrenme platformları ve ilişkili teknoloji kullanım raporunda şu şekilde sıralanmaktadır: Öğrenenleri motive eder ve öğrenmeyle meşgul tutar, öğrencilerin başarı seviyelerini artırır ve standartlarını yükseltir, kişiselleştirilmiş öğrenme sağlar ve öğreneni ön planda tutar, zor ve soyut anlamları keşfetmeyi kolaylaştırır, zaman kazandırır ve verimi artırır; öğrenmenin erişilebilirliğini, kalitesini ve kapsamını artırır; ebeveyn katılımını sağlar ve öğrenme ortamını genişleterek evde öğrenmeyi de destekler, öğrenci davranışlarının yönetilmesini kolaylaştırır, iş birlikli öğrenme ve etkileşim fırsatını artırır, öğrenme ve öğretme için izleme ve değerlendirme süreçlerini iyileştirir, ulaşılmaz olanlara ulaşmayı sağlar.

Dijital olmayan materyaller; görsel, işitsel ve görsel-işitsel materyaller olarak üç grupta ele alınmaktadır.

Şekil 1. Dijital olmayan öğretim materyalleri

Görsel materyaller; göze hitap eden, yaygın, ulaşılması ve kullanımı kolay araçlardır. Bu nedenle sıklıkla tercih edilmektedir. İşitsel materyaller; radyo, ses kayıt cihazları gibi kulağa hitap eden, ulaşılması ve kullanımı kolay materyallerdir. Görsel-işitsel materyaller ise filmler, televizyonlar, videolar gibi hem göze hem kulağa hitap eden materyallerdir (Çam Aktaş, 2014; Baki ve Karakuş, 2012; Demirel, 1999; Kaya, 2005; Taşpınar, 2010).

Eğitimde işlevleri bakımından önemli görülen öğretim materyallerinin öğrenmedeki rolü/işlevi şu şekilde açıklanmaktadır: Öğrenmek için harcanan çabayı azaltır; öğrenme-öğretme etkinliklerinde çeşitlilik, içeriği zenginleştirir; konuların daha etkili, tutarlı sunulmasını sağlar; öğrenenleri güdüler ve dikkati canlı tutar, öğretilmek istenen nesne ve kavramlar ile düşünceleri somutlaştırır, bilginin kalıcılığını artırır, çoklu öğrenme ortamları sağlar ve öğretim ortamının yönetimini kolaylaştırır, zamanın ekonomik kullanımını sağlar, farklı algılamaları ortadan kaldırır, hazırlanan materyaller tekrar kullanılabilir (Alkan, 2019; Baki ve Karakuş, 2012; Demirel, 2002; Çam Aktaş, 2014; Kaya, 2005; Taşpınar, 2010). Edgar Dale (1969) tarafından oluşturulan yaşantı konisinde de farklı özelliklerdeki öğretim materyallerinin öğrenme-öğretme ortamındaki işlevleri ve önemi açıklanmaktadır. Buna göre: Öğrenme ortamlarına katılan duyu organlarının sayısı ne kadar fazlaysa o kadar iyi öğrenilir ve geç unutulur, en iyi öğrenilen şeyler kendi kendine yaparak öğrenilen şeylerdir, öğrenilen şeylerin çoğu gözler yardımıyla öğrenilir, en iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru gidendir (Özonay Böcük, 2014; Kaya, 2005; Nuhoğlu, Özsoy ve Aydın, 2014; Taşpınar, 2010; Yalın, 2002). Yaşantı konisinin dayandığı bilimsel araştırma bulgularına göre, zaman sabit olmak kaydıyla insanlar; okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %28'ini, gördüklerinin %30'unu hem işitip hem de gördüklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, yapıp söylediklerinin %90'nını öğrenirler (Çilenti, 1991'den akt. Nuhoğlu vd., 2014, s.12). Buna göre sürece dâhil olan duyu organı arttıkça öğrenme ve kalıcılık da artmaktadır.

Materyal söz konusu olduğunda değinilmesi gereken önemli noktalardan biri de eğitim teknolojileridir. Eğitim teknolojileri, öğretme-öğrenme ortamındaki aksaklıkları ortadan kaldırarak öğretmen ve öğrencinin eğitim-öğretim hayatını kolaylaştırmayı amaçlayan araç ve materyalleri tasarlayan alandır (Dere ve Ateş, 2020). Günümüzde bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, öğretimin teknoloji destekli yapılmasını gerektirmektedir. Eğitim teknolojileri kullanarak geliştirilen birçok materyalin öğrenme sürecinde kullanımıyla; öğrenciler eğitim sürecine daha aktif katılabilmekte, öğrenme daha etkin hâle gelebilmektedir (Demirel, 2002; Gücükoğlu ve Türker, 2015; Sönmez, Dilber, Alver, Aksakallı ve Karaman, 2010; Şahin, 2014; Turan ve Boyraz, 2004). Bu nedenle eğitim teknolojileri ve materyallerin eğitim öğretim sürecinde kullanımı önemlidir. Özellikle Türkçe derslerinde kullanılması, dil becerilerinin geliştirilmesinde ve kazanımlara ulaşılmasında etkili olabilmektedir (Akkaya ve Elkıran, 2021; Baki ve Karakuş, 2012; Nuhoğlu vd., 2014).

Öğretmenlerin dersin içerik ve hedeflerine göre materyal hazırlayarak; hazır olan materyalleri aynen ya da gözden geçirip düzenleyerek kullanmaları, öğrenciler için etkin öğrenme ortamları hazırlamaları öğrencinin bilgiyi oluşturması ve yorumlaması açısından önemlidir (Nuhoğlu vd.,

2014). Türkçe derslerinde kullanılan ders kitapları, okuma kitapları, kavram haritaları, zihin haritaları, hikâye haritaları ve kartları, hikâye ve masal küpleri, dijital öyküler, karikatürler, poster ve afişler, yazılı materyaller, çalışma yaprakları, gazete, dergi, resim ve grafikler, kuklalar, oyunlar ve oyuncaklar, işitsel materyaller, akıllı tahtalar, videolar, web 2.0 araçları vb. birçok materyal kullanımı öğrencinin dikkatini çekebilme, yaparak yaşayarak öğrenmesine katkıda bulunabilmekte, soyut bilgilerin somutlaştırılarak öğrenilmesini sağlayabilmektedir. Ancak hazır materyaller kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesinde her zaman yeterli gelmemektedir. Duman (2023, s.408), hazır materyal kullanımının öğrencilerin duygu ve düşüncelerini eyleme dönüştürmesine imkân vermediğini, öğrenciyi ezberci öğrenmeye yönlendirdiğini ifade etmektedir. Bu nedenle eğitim-öğretim sürecini materyal kullanımı ile desteklemek demek sadece eğitim teknolojilerinin kullanılabilmesi anlamına gelmemekte, diğer derslerde olduğu gibi Türkçe derslerinde de materyaller öğretmen-öğrenci iş birliğiyle de oluşturulabilmektedir.

Materyal geliştirilmesi ve bu materyallerin kullanılması, öğrencinin aktif rol alarak birçok duyusunu kullanmasını sağladığından kalıcı öğrenmede etkili olmaktadır (Arslan, 2007). Açıköz'e (2003) göre aktif öğrenme, öğrencinin öğrenme sürecinde sorumluluk aldığı, öğrenme sürecinin çeşitli yönleriyle ilgili karar alma ve öz düzenleme yapma fırsatı bulduğu ve zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir. Dolayısıyla materyal tasarımı öğrenciyle yapmak ve sürecin sonunda ortaya konan materyalle dersi planlayıp uygulamak, öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlayabilmektedir. Rubin ve Herbert'a (1998'den Akt. Başaran, 2004, s.8) göre, öğrencilerin süreçte aktif olmaları, bilgiyi keşfetmeleri ve uygulayabilmeleri sentez ve problem çözme gibi üst düzey bilişsel becerilerin geliştirilmesinde etkili olmaktadır. Öğrenci, öğretim materyali hazırlama sürecini öğretmenle birlikte yürütüp sorumluluk üstlendiğinde bilgiyi sorgulamaya, araştırmaya; öğrendiklerini işlemeye ve uygulamaya başlayacak, bilgiyi nasıl kullanacağını öğrenecek ve etkin öğrenme gerçekleşecektir. Türkçe derslerinde öğrencinin planlama, tasarlama, geliştirme ve/veya uygulama süreçlerinde aktif olması hem süreçten zevk almasını hem de üstlendiği sorumluluğu yerine getirmenin verdiği başarıya duygusunu yaşamasını sağlamaktadır. Bu durum öğrencinin güdülenmesinde ve derse karşı olumlu tutum geliştirmesinde etkili olabilmektedir.

Öğretim materyallerinin tasarlanması yoğun çalışılması gereken ve titizlik isteyen bir süreç olduğundan, sürecin sağlıklı yürütülmesi için uyulması gereken birtakım temel ilkeler mevcuttur. Bu ilkeler şu şekilde sıralanabilir: Öğretim materyali basit, sade ve anlaşılır olmalı; dersin hedef ve amaçlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalı; dersin konusunu oluşturan bütün bilgilerle değil, önemli ve özet bilgilerle donatılmalı; materyalde kullanılacak görsel özellikler (resim, grafik vb.), materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı, aşırı kullanımından kaçınılmalı; materyalde kullanılan yazılı metinler ve görsel-işitsel özellikler, öğrencinin pedagojik özelliklerine uygun olmalı ve öğrencinin gerçek hayatıyla tutarlılık göstermeli; öğrenciye alıştırmaya ve uygulama imkânı sağlamalı; her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalı, öğrencinin de kullanabileceği kadar basit olmalı; zaman içinde tekrar kullanılacak materyaller dayanıklı hazırlanmalı, gerektiği takdirde geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır (Baki ve Karakuş, 2012; Çam Aktaş, 2014; Kaya, 2005; Nuhoglu vd., 2014; Taşpınar, 2010; Yanpar Şahin ve Yıldırım, 1999).

Hazırlanan öğretim materyalinin değerlendirilmesi de iyi bir şekilde yapılmalıdır. Değerlendirmesi yapılmamış ya da yanlış yapılmış materyaller, kullanım amacına ulaşmada yetersiz ve/veya etkisiz kalabilmektedir. Öğretim materyalinin öğretime uygunluğunun değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken temel ölçütler şunlardır: Öğretim hedeflerine uygunluk; içeriğin kapsamı, doğruluğu ve güncelliği; dikkat çekicilik ve güdüleyicilik; öğrenci düzeyine uygunluk, eğitsel açıdan etkililik ve öğretimi destekleme; basit, açık ve anlaşılır olma; teknik kalitesi; özgünlük, kullanım kolaylığı, öğrenciyi etkin kılma, işlevsellik, saklanabilirlik, taşınabilirlik, estetiklik, kullanılan görsel öğelerin uygunluğu, tasarım öğe ve ilkelerinin etkin kullanımı; çizgi ve şekil kullanımı, alan kullanımı, görsellerin boyutu, yazı tipi ve boyutu, varsa doku kullanımı, renk kullanımı, bütünlük, denge, vurgu, hizalama ve yakınlık (Baki ve Karakuş, 2012; Demirel ve Altun, 2017; Demirkan, 2006; Demirkan ve Eroğlu Saraçoğlu, 2014; Nuhoglu vd., 2014; Sever, 2011; Yanpar Şahin ve Yıldırım, 1999).

Alan kaynaklarında Türkçe derslerinde materyal kullanımı konusunda yapılan çalışmaların daha çok materyallerinin öğrenme-öğretme sürecindeki işlevi ve işlevine ilişkin öğretmen görüşlerine, materyal tasarımı derslerine yönelik öğretmen aday görüşlerine, derslerde kullanılan hazır materyallerin öğrenci üzerindeki etkisine, materyal tasarımına (Çam Aktaş, 2014; Gücükoğlu ve Türker, 2015; Göçer ve Akgül, 2019; Sönmez vd. 2010; Turan ve Boyraz, 2004; Şahin, 2014) vb. yönelik olduğu görülmektedir. Araştırmalar incelendiğinde, materyal kullanımının öğrenmeye etkisini ortaya koyan çalışmalar olsa da doğrudan Türkçe derslerinde öğretim materyali geliştiren öğrencilerin materyal geliştirmenin öğrenme sürecindeki yerine ilişkin görüşlerini ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda çalışmada, Türkçe derslerinde öğretmenleriyle birlikte ders materyali geliştiren öğrencilerin, materyal geliştirmenin öğrenme sürecindeki yerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmış ve “Türkçe derslerinde öğretim materyali geliştiren öğrencilere göre materyal geliştirmenin öğrenme sürecindeki yeri nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma neticesinde öğretmenler ve akademisyenler gibi paydaşları doğrudan ilgilendiren bulgu ve sonuçlara ulaşılması; öğrencilerin hoşlandığı materyal türleri, materyallerin öğrencilerin gelişimine katkısı, geliştirilen materyallerin özellikleri vb. konularda verilere ulaşılması bakımından çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Türkçe dersinde öğretim materyali geliştiren öğrencilerin, materyal geliştirmenin öğrenme sürecindeki yerine ilişkin görüşlerinin araştırıldığı çalışma, nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.37). Çalışmada, Türkçe derslerinde öğretim materyali geliştirmiş olan ortaokul öğrencileriyle görüşüldüğü; katılımcı öğrencilerin materyal geliştirme sürecine ilişkin deneyimleri, görüş ve önerileri temel alındığı için fenomenoloji/olgubilim deseni kullanılmıştır (Merriam, 2018, s.24; Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 263-264). “Olgubilimde amaç bir olayı veya olguyu deneyimleyen insanların iç dünyasına girebilmek ya da iç dünyalarına inebilmektir. Söylenenlerin arkasındaki ‘biçemleri’ (patterns) ve olgu-olayları birbirine bağlayan bilişsel ağları çözmeye çalışmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 264).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Muğla il merkezinde öğrenim gören ortaokul öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada, “Türkçe derslerinde öğretmenle iş birliği yaparak materyal geliştirmek” ölçüt olarak kabul edilmiş, ilk ulaşılan öğrenci üzerinden diğer katılımcılara ulaşılmış -kartopu yöntemi- (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.120), toplamda 20 ortaokul öğrencisi ile görüşme yapılmıştır. Katılımcıların 16’sı kız, 4’ü erkek öğrencidir. Yaşları 11-14, sınıf düzeyleri 6-8 arasında değişmektedir. Araştırmada ulaşılabilirlik ve doyumluk [yeni kodların çıkmaması nedeniyle veri toplamanın bitirilmesi (Creswell, 2021, s.127)] temel alınmıştır. Araştırma öncesinde katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiş, katılmak için gönüllü olanlara onam formlarının imzalatılacağı, bu görüşmelerin gizlilik esasına dayandığı belirtilmiştir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanabilmesi için; görüşme sırasında irdelenecek konular ve sorular listesini kapsayan (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.130) yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formda Türkçe derslerinde öğretim materyali geliştirmenin öğrenme sürecindeki yerine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeye yönelik açık uçlu 16 soru bulunmaktadır. Demografik bilgilerin yer aldığı bölümde; öğrencilerin yaş, cinsiyet ve öğrenim gördüğü sınıf seviyesine yönelik sorular bulunmaktadır. Sorular araştırmacılar tarafından hazırlanmış; kapsam geçerliği, dil ve anlatım yönünden uygunluğunun değerlendirilebilmesi için Türkçe eğitimi alanından iki ve eğitim bilimleri alanından bir uzman görüşü alınarak forma son şekli verilmiştir. Uzman görüşü doğrultusunda bir soruda, anlaşılabilirliği artırmak için düzenleme yapılmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden ortaokul

öğrencileriyle okul ortamında veya telefon aracılığıyla iletişim kurulmuş; katılımcıların talebine göre görüşmenin zamanı, yeri, şekli belirlenmiş ve görüşmeler 12 katılımcı ile yüz yüze, 8 katılımcıyla çevrimiçi (zoom uygulaması) olarak yapılmıştır. Verilerin toplanması için derinlemesine görüşme tekniği kullanılmış, görüşmelerin her biri yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Kayıt altına alınan görüşmeler bilgisayar ortamında yazılı dokümana dönüştürülmüştür.

Verilerin Analizi

Veriler, içerik analiziyle çözümlenmiştir. İçerik analizi, verileri açıklayabilecek kavram ve temalara ulaşılmasını, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.82). Veriler analiz edilirken katılımcıların görüşme formunda yer alan her bir soruya verdikleri cevaplardaki ortak ve farklı noktalar tespit edilmiş; ortaklık ve farklılıklara göre kodlar belirlenmiş, veriler düzenlenerek kategoriler oluşturulmuş, bulgular altı tema altında sunulmuştur. Veriler tablolar aracılığıyla yorumlanarak açıklanmıştır. Veri analizinde ve bulguların sunumunda, gizliliğin sağlanabilmesi için katılımcılar; Ö1, Ö2, Ö3, ... şeklinde kodlanmıştır. Çalışmanın geçerliği ve güvenilirliğine yönelik olarak; öncelikle aktarılabirlik için araştırma süreci ve aşamaları ayrıntılı şekilde açıklanmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.286). Veri toplama aracı oluşturulmadan önce derinlemesine kaynak taraması yapılmış, amaca yönelik önemli noktalar belirlenmiş ve görüşme formu bu noktalar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ayrıca Türkçe eğitimi ve eğitim bilimleri alanından üç uzmanın görüşleri alınarak geçerlik güçlendirilmiştir. Ön görüşmeler biri kız biri erkek iki ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirilmiş, soruların anlaşılır olduğu değerlendirilmiş ve değişiklik yapılmamıştır. Araştırmada verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla Miles ve Huberman'ın (2015, s. 64) önerdiği güvenilirlik formülü (güvenilirlik= görüş birliği sayısı/toplam görüş birliği + görüş ayrılığı sayısı) kullanılmıştır. Miles ve Huberman'a (2015) göre güvenilirliğin kabul edilebilir düzeyde olması için oranın en az .80 olması gerekmektedir. Yapılan hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirlik kat sayısı .89 olarak bulunmuştur. Bu oran araştırmanın güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Araştırmanın iç geçerliği için nitel araştırmalarda deneyimli bir araştırmacı tarafından görüşme metinleri, araştırmanın bulgu ve yorumları incelenmiş; bulguların verileri temsil ettiği, yorumların araştırma bulgularına dayandığı onaylanmıştır. Veriler tablolar aracılığıyla frekans ve yüzde olarak ifade edilmiş, güvenilirliği artırmak üzere bulguları desteklemek için katılımcı cevaplarına (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.287) yer verilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma öncesinde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan etik izin (Karar Tarihi: 28.06.2024; Protokol No: 240086; Karar No: 91), Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden kurum izni (Kabul Tarihi: 23.08.2024), katılımcı ve ebeveynlerden de onamları alınmıştır.

BULGULAR

Türkçe derslerinde öğretmenleriyle birlikte öğretim materyali geliştiren ortaokul öğrencileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular aşağıda sunulmaktadır.

1. Türkçe Dersinde Materyal Geliştiren Ortaokul Öğrencilerinin Öğretim Materyali Algısı

Bu tema altında öğretim materyali kavramının ortaokul öğrencileri için ifade ettiği anlamlara yer verilmektedir.

Tablo 1. Öğretim materyali kavramının öğrenciler için ifade ettiği anlamlar/çağrışımlar

İlgili Gelişim Alanı	Çağrışımlar	Katılımcılar	f	%
Bilişsel Gelişim	Öğrenme, öğrenme aracı	Ö1, Ö5, Ö7, Ö9, Ö13, Ö14, Ö18, Ö19	8	40
	Proje yapma	Ö6, Ö10, Ö12, Ö17, Ö18, Ö20	6	30
	Dersi daha iyi kavrama	Ö5, Ö11, Ö13	3	15
	Pekiştirme	Ö1, Ö5,	2	10
	Test çözerek öğrenmeye alternatif	Ö1	1	5
	Yaparak yaşayarak öğrenme	Ö2	1	5
	Kalıcı öğrenme	Ö15	1	5
	Bilim	Ö19	1	5
Duyuşsal Gelişim	Oyun	Ö1, Ö3, Ö4, Ö12, Ö17	5	25
	Eğlenerek öğrenme	Ö8, Ö12, Ö17	3	15
	Mutlu olma	Ö12	1	5
	İsteklendirme	Ö17	1	5
	Özgüven kazanma	Ö7	1	5
Sosyal Gelişim	Etkili iletişim	Ö7	1	5
	Arkadaşlara bilgi aktarma	Ö12	1	5
	Gurup çalışması	Ö16	1	5

Not: Katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir.

Katılımcıların %40'ı öğretim materyalinin kendilerine öğrenme, öğrenme aracı; %30'u proje yapma kavramlarını çağrıştırdığını belirtmiştir. Bu soruya katılımcıların %25'i oyun, %15'i dersi daha iyi kavrama ve eğlenerek öğrenme, %10'u pekiştirme, %5'i test çözerek öğrenmeye alternatif, yaparak yaşayarak öğrenme, özgüven kazanma, etkili iletişim, arkadaşlara bilgi aktarma, mutlu olma, kalıcı öğrenme, gurup çalışması, isteklendirme, bilim cevaplarını vermiştir. Öğretim materyallerinin öğrencilerde çağrıştırdığı on altı kavramdan sekizi (%50) bilişsel gelişime, beşi (%31) duyuşsal gelişime, üçü (%19) sosyal gelişime işaret eden çağrışımlardır. Aşağıda, öğretim materyali kavramına yönelik öğrenci görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

“Oyun geliyor aklıma” (Ö4). “Yani aslında materyal hem eğlenmekle hem de öğrenmekle alakalı.” (Ö8). “Yani beni mutlu etti ve daha çok yani arkadaşlarım benim bende olan bilgileri arkadaşlarıma da aktarmak istedim ve böyle bir eğlenceli bir oyun hazırlamayı tercih ettim ve keyif aldım bundan doğrusu. Proje ya da eğlenmek amacıyla öğretmek amacıyla yapılan bir materyal.” (Ö12). “Yani Türkçe dersinde biraz daha fazla bilim.” (Ö19).

2. Öğrencilerin Öğretim Materyallerine İlişkin Tercihleri

Katılımcıların öğretim materyallerine ilişkin tercihlerini gösteren bulgular, Tablo 2. de sunulmaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Türkçe dersinde materyal geliştirme ya da hazır materyal kullanma tercihi ve sebepleri

Tercihler	Tercih Sebebi	Katılımcılar	f	%	
Materyal Geliştirme	Kendisi Tarafından Geliştirilen Materyaller	Emek verilmiş olması	Ö2, Ö5, Ö7, Ö10, Ö11, Ö13, Ö19	16	80
		Eğlenceli olması	Ö2, Ö3, Ö4; Ö14, Ö15, Ö17, Ö18		
	Kolay öğrenmeyi sağlaması	Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö17, Ö19			
	Fikrin kendilerine ait olması	Ö1, Ö13, Ö19			
	Daha kapsamlı olması	Ö1, Ö13			
	Yaparak (yaşayarak) öğrenmeyi sağlaması	Ö7, Ö14			
	Öz güven kazandırması	Ö6, Ö18			

	Konuya hâkimiyet sağlaması	Ö8		
	Zihni geliştirmesi	Ö9		
	Takdir edilme isteği	Ö11		
	Dikkat çekici olması	Ö13		
	Daha etkili olması	Ö14		
	Tekrar yapmayı sağlaması	Ö14		
	Birlik ve beraberliği sağlaması	Ö17		
	Arkadaşlarının fikirlerini içermesi	Ö12, Ö13, Ö15		
	Eğlenceli olması	Ö14, Ö15, Ö18		
	Konuyu bilen, pekiştirmek isteyen bir öğrencinin hazırlaması	Ö1, Ö8		
	İlgi çekici olması	Ö12, Ö13		
	Arkadaşlar arasındaki bağı güçlendirmesi	Ö17, Ö18		
Arkadaşları	Fazla örnek içermesi	Ö9		
Tarafından	Kalıcı öğrenmeyi sağlaması	Ö17	10	50
Geliştirilen	Arkadaşının başarısıyla gurur duyma	Ö12		
Materyaller	Kapsamlı olması	Ö13		
	Yaratıcılığın kullanılması	Ö13		
	Daha etkili olması	Ö14		
	Yaparak (yaşayarak) öğrenmeyi sağlaması	Ö14		
	Emek verilmiş olması	Ö17		
	Özgüven kazandırması	Ö18		
	Cevapsız	Ö7		
Hazır Materyaller	Grup çalışması yapılması	Ö16	2	10
	Dayanıklı olması	Ö20		

Not: Katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir.

Tabloya göre katılımcı öğrencilerin %80'i kendi hazırladığı materyalleri, %50'si arkadaşları tarafından hazırlanan materyalleri kullanmaktan hoşlandıklarını dile getirmiştir. %10'u hazır materyallerden hoşlandığını, "grup çalışması yapılması" ve "dayanıklı olması" sebebiyle hazır materyalleri tercih ettiklerini belirtmiştir. Kendi hazırladığı materyali tercih ettiğini belirten 16 öğrenciden yedisi, emek vermiş olduğu ve eğlenceli olduğu için; altısı kolay öğrenmeyi sağladığı için materyal hazırlamayı tercih etmektedir. Arkadaşları tarafından hazırlanan materyalleri tercih eden 10 öğrenciden üçü bu tür materyalleri tercih etme sebebi olarak; "arkadaşlarının fikirlerini içermesi ve eğlenceli olması"; ikisi konuyu bilen, pekiştirmek isteyen bir öğrencinin hazırlaması; ilgi çekici olması, arkadaşlarıyla aralarındaki bağı güçlendirmesi vb. cevaplarını vermiştir. Tercih etme sebebini belirtmeyen bir öğrenci bulunmaktadır.

"Kendi hazırladığımız materyalleri kullanırken böyle daha da eğlenceli oluyormuş gibi geliyor bana. Daha rahat anlıyoruz o şekilde." (Ö3). "Çünkü Kendimiz yapıyoruz onu ve kendimiz yaparak daha da öğrenebiliyoruz." (Ö7). "Kesinlikle öğrencilerin hazırladığı benim ve arkadaşlarımızın hazırladığı materyaller daha etkili olacaktır. Çünkü hazırlarken de tekrar yapmış oluyorsun. ... Hazır materyaller bir tık daha geri planda." (Ö14). "Hazır materyaller. Çünkü böyle bozulması kırılması mümkün değil ya uzun yıllar kullanılabilir." (Ö20).

Tablo 3. Öğrencilerin Türkçe dersinde kullanılmasından hoşlandıkları materyal çeşidi ve sebepleri

Materyal Çeşidi	Sebepler	Katılımcılar	f	%
Görsel Materyal	Cevapsız	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö9		
	Eğlenceli olması	Ö5, Ö15, Ö16, Ö17		
	Daha iyi anlamayı sağlaması	Ö10, Ö11, Ö17, Ö19		
	Akılda kalıcı olması	Ö17, Ö19, Ö20		
	Daha ilgi çekici olması	Ö11, Ö12, Ö14	19	95
	Öğrenciyi derste aktif kılması	Ö15, Ö18		
	Öğrenciyi isteklendirmesi	Ö15, Ö17		
	Başarma hissi uyandırması	Ö15, Ö18		
	Görselliğin önemli olması	Ö8		

	Zihni geliştirmesi	Ö13		
	Görülenlerin daha çabuk hatırlanması	Ö13		
	Eğlenceli olması	Ö15, Ö16, Ö17		
	İsteklendirme	Ö15, Ö17		
	Daha iyi anlamayı sağlaması	Ö10, Ö17		
	Daha ilgi çekici olması	Ö14		
Dijital Materyal	Çok seçenek sunması	Ö14	7	35
	Akla yatkın olması	Ö6		
	Akılda kalıcı olması	Ö17		
	Başarma hissi uyandırması	Ö15		
	Öğrenciyi derste aktif kılması	Ö15		
	Cevapsız	Ö4		
	Öğrenciyi derste aktif kılması	Ö15, Ö18		
	Başarma hissi uyandırması	Ö15, Ö18		
	Eğlenceli olması	Ö15, Ö17		
İşitsel Materyal	Daha ilgi çekici olması	Ö12	4	20
	İsteklendirme	Ö15		
	Akılda kalıcı olması	Ö17		
	Daha iyi anlamayı sağlaması	Ö17		

Not: Katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir.

Türkçe derslerinde kullanılmasından hoşlanılan materyaller söz konusu olduğunda; katılımcıların %95'i görsel materyallerin, %35'i dijital materyallerin, %20'si de işitsel materyallerin kullanılmasından hoşlandıklarını ifade etmiştir. Görsel materyalleri tercih eden 19 öğrenciden altısı hoşlanma sebebini belirtmezken dördü eğlenceli olduğu için, üçü daha ilgi çekici olduğu için, üçü akılda kalıcı olduğu için; ikisi öğrenciyi derste aktif kıldığı, kendilerini isteklendirdiği, başarıma hissi uyandırdığı için tercih ettiklerini söylemişlerdir. Dijital materyalleri tercih eden katılımcıların tercih sebeplerine bakıldığında; üç katılımcı eğlenceli olması, ikisi isteklendirme ve daha iyi anlamayı sağlaması (görme ve duyma duyularına seslenmesi sebebiyle) nedenleriyle bu materyalleri tercih ettiklerini açıklamışlardır. Bir öğrenci tercih etme sebebini belirtmemiştir. İşitsel materyalleri tercih ettiğini belirten dört öğrenciden ikisi bunun sebebini; öğrenciyi derste aktif kılması, başarıma hissi uyandırması ve eğlenceli olması olarak açıklamıştır. Birer katılımcı ise daha ilgi çekici olması, kendilerini isteklendirme, akılda kalıcı olması, -görme ve duyma duyularına seslenmesi bakımından- anlatılanları daha iyi anlamaları olarak ifade etmiştir.

“Görsel bence daha iyi. (...) bence daha iyi anlarsınız ve daha eğlenceli olur dersler.” (Ö5).

“Görsel ve dijital. Hocam hem görüp hem hayal edebiliyorum hem anlayabiliyorum.” (Ö10).

“Görsel ve işitsel. ... beni daha çok mutlu ediyor ve ilgi duyuyorum.” (Ö12). “... aslında hepsi.

(...) daha çok kazanma hissine yol açıyordu. Yani daha çok atılgan oluyorduk o derste. O yüzden böyle akıllı tahta dijitalde daha çok eğleniyorum.” (Ö15).

3. Öğrencilerin Türkçe Dersinde Geliştirdikleri Öğretim Materyallerinin Temel Özellikleri

Katılımcılar tarafından geliştirilen öğretim materyallerinin özelliklerine ilişkin bulgular bu tema altında açıklanmıştır.

Tablo 4. Öğrencilerin Türkçe dersinde geliştirdikleri öğretim materyali çeşitleri

Materyal Çeşitleri	Katılımcılar	f	%
Görsel Materyal	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	20	100
İşitsel Materyal	-	0	0
Dijital Materyal	-	0	0

Öğrencilerin tamamı Türkçe derslerinde “görsel materyal” hazırladıklarını söylemişlerdir. Katılımcılar arasında işitsel ya da dijital materyal hazırlayan bir öğrenci bulunmamaktadır.

“Mıknatıslı eşleştirme yani görsel materyal.” (Ö2).

“Görsel. Disko diye bir oyun.” (Ö4).

Tablo 5. Öğrenciler tarafından geliştirilen öğretim materyallerinin konusu

Konu Alanı	Konular	Katılımcılar	f	%	
Anlam Bilgisi	Deyimler ve Atasözleri	Ö8, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19	6	30	
	Sözcükte Anlam	Ö5, Ö9, Ö10	3	15	
	Cümlede Anlam	Ö3, Ö11	2	10	
	İsim Tamlamaları	Ö6, Ö12, Ö14	3	15	
Dil Bilgisi	Sözcük Türleri ve Yapısı	Sıfatlar	Ö4, Ö13	2	10
		Zamirler	Ö2, Ö13	2	10
	Sözcükte Yapı	Ö20	1	5	
	Fiiller	Ö20	1	5	
	Cümle Yapısı	Cümlenin Öğeleri	Ö1, Ö7	2	10

Not: Katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir.

Katılımcıların altısı (%30) deyimler ve atasözleri, üçü (%15) sözcükte anlam ve isim tamlamaları; ikisi (%10) cümlede anlam, sıfatlar, zamirler, cümlenin öğeleri konularıyla ilgili öğretim materyali hazırlamıştır. Birer öğrenci (%5) de “sözcükte yapı” ve “fiiller” konusunda materyal geliştirmiştir. Öğrencilerin hazırladıkları materyaller, konu çeşitliliği bakımından ağırlıklı olarak “Dil Bilgisi/Sözcük Türleri ve Yapısı” ile ilgilidir. Oran yüksekliğine bakıldığında ise anlam bilgisi konularıyla ilgili materyallerin öne çıktığı görülmektedir.

“Zamirler konusu.” (Ö2). “Ben şey kelime bilgisi. Tabu gibi kelime oyunu yaptım.” (Ö5).

“Deyimler ve atasözleri” (Ö8). “Gerçek, terim, mecaz anlam.” (Ö9). “Belirtili isim tamlamaları.” (Ö12). “Zamirler ve sıfatlar” (Ö13).

Tablo 6. Öğrencilerin Türkçe dersinde geliştirdikleri öğretim materyallerinin konu ve amaca uygunluğu

Uygunluk Durumu	Katılımcı	f	%
Uygun	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö5, Ö16, Ö17, Ö18, 20	19	95
Kararsız	Ö19	1	5
Uygun Değil	-	0	0

Katılımcı öğrencilerden 19’u (%95) hazırladıkları öğretim materyalinin konu ve amaca uygun olduğunu belirtirken 1 öğrenci (%5) kararsız kalmıştır. Bu öğrenci, hazırladığı materyalin “öğrenmeyi sağlaması” sebebiyle amaca hizmet ettiğini fakat “biçimsel olarak kusurları olması” ve “sağlam olmaması” sebebiyle amaca hizmet etmediğini düşünmektedir.

“Çünkü sınıf içerisinde de oynadığımız zaman arkadaşlarımızla rahat bir şekilde kullanabildik ve biz oynadığımız zaman onu kullandığımız zaman hepimiz bu konu hakkında daha fazla bilgi sahibi olduk.” (Ö1). “...zihnimizde daha iyi kalmasını sağlıyordu. Sonra hafıza geliştiriyordu. Ben öyle düşünüyorum.” (Ö18). “Bence gayet uygun materyaller hazırladım. Arkadaşlarımın aklında kalması için böyle oyunlar falan oynadık. Oyun oynayınca bence insanın aklında kalıyor. Eğlenerek yaptığı için bu güzel bence, oyun oynayarak eğlenerek.” (Ö20).

4. Öğrencilerin Materyal Geliştirme Sürecindeki Roller ve Sürece Yönelik Tercihleri

Bu tema altında öğrencilerin materyal geliştirme süreciyle ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 7. Öğrencilerin Türkçe dersinde öğretim materyali geliştirirken dikkat ettikleri özellikler

Özellik Kapsamı	Özellikler	Katılımcı	f	%
Dil Kullanımı	Yazım ve noktalama kurallarına uyma	Ö3, Ö4, Ö5, Ö9, Ö11, Ö14, Ö15, Ö20	8	40
	Yabancı sözcük kullanmama	Ö14	1	5
	Uygularken kelimeleri doğru telaffuz etme	Ö18	1	5
İlgi ve Dikkat Çekicilik	İlgi çekici ve merak uyandırıcı olması	Ö7, Ö8, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö19	7	35
	Eğlenceli bir oyun içermesi	Ö4, Ö8, Ö12	3	15
Estetik ve Görsellik	Estetik ve göze hoş görünmesi	Ö6, Ö10, Ö11, Ö14, Ö19	5	25
	Konuyla ilgili olması	Ö1, Ö13, Ö20	3	15
	Öğrenmeyi desteklemesi	Ö8, Ö12, Ö17	3	15
İçerik ve Öğrenmede Etkililik	Konunun kolay anlaşılmasını sağlaması	Ö2, Ö7	2	10
	Alışılmış örnekler içermemesi	Ö16, Ö17	2	10
	Açık ve anlaşılır olması	Ö5, Ö19	2	10
	Eksiklik duyulan konuları kapsamaması	Ö6	1	5
	Bilgilerin doğruluğu/nesnellik	Ö15	1	5
	Akılda kalıcı olması	Ö17	1	5
	İşlevsellik	Kullanımın kolay olması	Ö1	1
Grup Çalışması	Uyumluluk ve iş birliği	Ö15	1	5

Not: Katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir.

Materyal geliştirirken öğrencilerin en çok dikkat ettiği noktalar arasında oran bakımından en yüksek olan özellik (%40), dilbilgisi ile ilişkili olan “yazım ve noktalama kurallarına uyma”dır. Ardından materyalin ilgi çekici ve merak uyandırıcı olması (%35), estetik ve göze hoş görünmesi (%25) özellikleri gelmektedir. Bunlar dışında, %15 oranıyla “konuyla ilgili olması, öğrenmeyi desteklemesi, eğlenceli bir oyun içermesi”; %10 oranıyla “konunun kolay anlaşılmasını sağlaması, alışılmış örnekler içermemesi, açık ve anlaşılır olması” gibi içeriğe ilişkin özellikler yer almaktadır.

Tabloya göre, öğrencilerin ifade ettiği özelliklerin yarısı (%50) içerik ve öğrenmede etkililikle ilgili özellikler kategorisinde yer almaktadır. Bir katılımcı (Ö18) geliştirme aşamasında değil uygulama sırasında dikkat edilen bir özelliği (uygularken kelimeleri doğru telaffuz etme) söylemiştir.

“En çok ben kendi eksik olduğum konuya daha çok yoğunluk verdim. Üstüne gittim. Bir de güzel görünmesine önem verdim. Evet güzel görünmesine. Yanlıkların üstüne gitmeye önem verdim.” (Ö6). “... görsellerin görünüş açısından insanı cezbetmesine ve aslında biraz daha dikkat çekmesine önem verdim. (...) çünkü daha çok bence eğlenmek de öğrenmek birleştirmeli, eğlenerek öğrenmek bence daha önemli.” (Ö8). “Hazırladığım materyal öğrenciye bir bilgi sağlayacak mı, katkı sağlayacak mı, eğlenmesini sağlayacak mı? Bunlara dikkat ettim.” (Ö12). “Özellikle Türkçeyi kullanımda ona çok dikkat ettim ve de daha böyle güzel durmasına dikkat çekici olmasına dikkat ettim. Sonrasında cümlelerde bir tık daha böyle güzel Türkçeye uygun İngilizce kelime kullanılmamasına dikkat ettim.” (Ö14). “Yani böyle dikkat çekici renkler kullandık. Bir de bilinmeyen hani çok dile yatkın olmayan atasözleri ve deyimleri kullandık.” (Ö16).

Tablo 8. Öğrencilerin materyal geliştirme sürecinde görev aldığı aşamalar

Aşamalar	Katılımcı	f	%
Tüm Aşamalar	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö3, Ö13, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	17	85
Tasarlama	Ö9, Ö14, Ö15	3	15
Geliştirme	Ö9, Ö14	2	10
Planlama	Ö14	1	5
Uygulama	Ö15	1	5

Türkçe derslerinde öğretim materyali geliştiren öğrencilerin %85’i materyal geliştirme sürecinin tüm aşamalarında görev almıştır. Öğrencilerin %15’i “tasarlama”, %10’u “geliştirme”, %5’i “uygulama”,

%5'i "planlama" aşamalarında yer almıştır. Tablo incelendiğinde tüm aşamalara katılmayan öğrencilerin en az iki aşamada görev aldığı görülmektedir.

"Tamamen hepsine katıldım ben. Hepsinin yapımında yardımım geçti." (Ö1). "Hepsinde azar azar görev aldım." (Ö4). "Tasarlama ve geliştirmede." (Ö9). "İlk başta planlamayı yaptım. Yani kafamda kurdum. Daha sonra tasarımıladım ve sundum." (Ö13).

Tablo 9. Öğrencilerin öğretim materyali geliştirirken görev almak istediği aşamalar ve sebepleri

Aşamalar	Sebepler	Katılımcı	f	%
Tüm Aşamalar	Arkadaşlarla yardımlaşabilme	Ö1, Ö16, Ö17	10	50
	Hoşa gitmesi/sevilmesi	Ö1, Ö3, Ö12,		
	Kalıcı öğrenmeyi sağlaması	Ö17, Ö20		
	Özgüven kazandırması	Ö15		
	El becerilerini kullanabilme	Ö3		
	Kendi fikrini uygulayabilme	Ö14		
	Öz eleştiri yapabilme imkânı sağlaması	Ö14		
	Hiçbir aşamayı kaçırmak istememe	Ö11, Ö16		
	Emek verdiğini hissetme	Ö18		
Tasarlama	Hoşa gitmesi/sevilmesi	Ö5, Ö9, Ö13	8	40
	Kendi fikrini uygulayabilme	Ö2, Ö8		
	Kalıcı öğrenmeyi sağlaması	Ö17, Ö19		
	Hoş ürünler üretip sergilemek	Ö2		
	El becerilerini kullanabilme	Ö4		
	Eğlenceli olması	Ö5		
	Hayal gücünü kullanabilme	Ö8		
	Arkadaşlarla yardımlaşabilme	Ö17		
	Mutluluk hissetme	Ö17		
Bu alanda yetenekli olduğunu düşünme	Ö19			
Uygulama	Eğlenceli olması	Ö5, Ö6	4	20
	Hoşa gitmesi/sevilmesi	Ö5, Ö9		
	Kendini geliştirme fırsatı sunması	Ö6		
	Öz güven kazandırması	Ö10		
Geliştirme	Anlatmayı sevme	Ö10	2	10
	El becerilerini kullanabilme	Ö4		
Planlama	Hoşa gitmesi/sevilmesi	Ö7	1	5
	Arkadaşlara yardım edebilme	Ö1		
	Hoşa gitmesi/sevilmesi	Ö1		

Not: Katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir.

Katılımcıların önemli bir kısmı (%50) öğretim materyali geliştirme sürecinin tüm aşamalarında görev almak istemektedir. %40'ı tasarlama aşamasında, %20'si uygulama aşamasında, %10'u geliştirme aşamasında, %5'i de planlama aşamasında yer almak istediğini söylemiştir.

"Hazırlık aşamasında daha fazla bulunmayı tercih ediyorum. O tarz şeylerle uğraşmak benim hem hoşuma gidiyor hem de oynarken kullanırken arkadaşlarıma yardım edebiliyorum. (...)" (Ö1). "Uygulamada. Çünkü uygulamada hem kontrol etmek amaçlı böyle kendimiz de oynadığımız için hem eğleniyoruz hem de yaptıklarımızın bir gözden geçirip kendimizi geliştirme sürecimizi de tanımış oluyoruz." (Ö6). "Ben kendi ürünümü kendim tasarlamayı seviyorum. Tasarlama. Kendi hayal gücümü beğeniyorum öyle çünkü çok uçsuz bucaksız şeylerden bağlayabiliyorum bir şeyleri." (Ö8). "Hemen hemen hepsinde yer almak isterim ama tasarlarken daha çok isterim hocam çünkü böyle arkadaşlarımızdan yardım alıyoruz. Ondan sonra araştırdıklarımızı böyle yazıyoruz. Bu daha çok aklımızda kalıcı olmasını sağlıyor hocam. Özellikle de böyle arkadaşlarımla tasarlanmak beni ayrı bir sevindiriyor hocam." (Ö17). "Çünkü tasarlama yetimin iyi olduğunu düşünüyorum." (Ö19).

5. Öğrencilerin Materyal Geliştirmenin Öğretim Sürecindeki Yerine İlişkin Görüşleri

Katılımcıların, materyal geliştirmenin öğretim sürecindeki önemini vurgulayan görüşleri bu tema altında açıklanmıştır.

Tablo 10. Türkçe dersinde öğretim materyali geliştirmenin öğrencilerin gelişimine katkısı

Gelişim Alanı	Katkılar	Katılımcı	f	%
Bilişsel Gelişim	Konuyu anlama ve öğrenme	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö17, Ö20	13	65
	Kalıcı öğrenme	Ö1, Ö13, Ö14, Ö20	4	20
	Bilgi transferi	Ö14, Ö17,	2	10
	Yazım yanlışlarını düzeltmeyi öğrenme	Ö20	1	5
	Bilgileri aktarabilme	Ö15	1	5
	Hafızanın gelişmesi	Ö19	1	5
	Akademik başarının artması	Ö3, Ö17	2	10
	Materyal geliştirme becerisi kazanma	Ö3, Ö5, Ö15	3	15
Duyuşsal Gelişim	Öz güvenin artması	Ö4, Ö5, Ö10, Ö12, Ö16, Ö17, Ö18	7	35
	Başarı duygusu yaşama	Ö4, Ö5, Ö6, Ö12, Ö16, Ö17	6	30
	Mutluluk hissetme	Ö7, Ö12, Ö15, Ö16	4	20
	Heyecanı kontrol edebilme	Ö17	1	5
	Topluluk önünde konuşma korkusunu (glossofobi) yenme	Ö18	1	5
	Merak duygusunun artması	Ö17	1	5
	Ders çalışmaya ve öğrenmeye isteklenme	Ö6, Ö15, Ö19	3	15
	Kişisel Gelişim	Kişisel gelişimin sağlanması	Ö7, Ö12, Ö16	3
Tecrübe kazanma	Ö10	1	5	
Yeteneklerini fark etme	Ö10	1	5	

Not: Katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir.

Öğrencilerin tamamı Türkçe derslerinde materyal geliştirmenin gelişimlerine katkı sağladığını düşünmektedir. Katılımcılar bu katkıları; konuyu anlama ve öğrenme (%65), öz güvenin artması (%35), başarı duygusu yaşama (%30), kalıcı öğrenme ve mutluluk hissetme (%20) vb. olarak ifade etmişlerdir. Tabloya göre materyal geliştirmenin daha çok bilişsel ve duyuşsal gelişim üzerindeki katkıları öne çıkmaktadır.

“Benim gelişimime katkıları hocam hazırlarken daha da anladım konuyu. Konuyu anlayınca da bu projeyi yapmam da daha kolay oldu. Ders notlarımı da yükseltti.” (Ö3). “...büyüyünce falan bir şey tasarlayacak olsam mesela mühendis gibi bir şey olsam tasarlayabilirim.” (Ö10). “Konuyu daha iyi pekiştirme anlama sonra o konuyla ilgili daha çok bilgiye sahip olma ve soruları daha çok çözmeye... Mutlu ve gururlu hissettim. Sonra eğlenceli hissettim.” (Ö12). “... Mesela şu anda da sıfat-füilde de sıfat tamlaması olduğu için onu fark etmem bir tık daha kolaylaşıyor. Yani altıda yaptığım bir proje şu an sekizde işime yarıyor.” (Ö14). “Hocam heyecanlanmanın biraz gereksiz olduğunu düşünmeye başladım. Yavaş yavaş heyecanımı da söndürdüm. Derslerime de katkısı oldu...” (Ö17). “Görsel hafızam yatkınlaştı, okuma isteğim arttı, yani öğrenme isteğim arttı.” (Ö19).

Tablo 11. Öğretim materyali geliştirmenin Türkçe dersine duyulan ilgi üzerindeki etkisine yönelik görüşler

Etki	Katılımcı	f	%
Artırdı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	19	95
Kararsız	Ö6	1	5

Katılımcıların tamamına yakını (%95) Türkçe dersinde materyal geliştirmenin derse karşı ilgisini arttırdığını belirtirken bir öğrenci (Ö6) “dersi eğlenceli kılması” sebebiyle ilgisinin arttığını dile getirmiş fakat geliştirilen materyalin “sadece materyalin ilişkili olduğu konuya ilgisini artırması” sebebiyle bu konuda kararsız kaldığını belirtmiştir.

“Evet derse karşı ilgimi daha fazla artırıyor. Öğrenme isteğimi daha fazla arttırdığını düşünüyorum.” (Ö1). “Evet. Ben eskiden o kadar Türkçe ile aram yoktu. Fakat oyunu hazırlayınca böyle ister istemez Türkçe dersine çalışmış oldum. Ondan da kendimi Türkçede iyi olunca kendimi iyi hissetmeye başladım. Türkçeye daha yakın oldum. Öz güvenimi artırdı.” (Ö4). “Kesinlikle. Hani hazırlarken de bilgi sahibi oluyor insan. Yani tekrar tekrar tekrar yaptığım için durmadan o konu artık aklına kazanıyor.” (Ö14). “Hoca bizi ilk seçtiği zaman ben mesela istemiyordum. Ama sonra katılmıştım işte yaptık onları. Ondan sonra bütün derslerde bunları yapabildiğimi gördüm. O yüzden daha atılgan oldum.” (Ö15).

Tablo 12. Türkçe dersinde öğretim materyali geliştirmenin öğrenmeye etkisine ilişkin görüşler

Etki	Sebepler	Katılımcı	f	%
Kolaylaştırıyor	Konuyu anlamayı ve öğrenmeyi sağlaması	Ö5, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö15, Ö17, Ö18	20	100
	Yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlaması	Ö3, Ö4, Ö10, Ö11, Ö12, Ö15		
	Kalıcı öğrenmeyi sağlaması	Ö1, Ö4, Ö14, Ö16, Ö18, Ö20		
	Kolay öğrenmeyi sağlaması	Ö5, Ö7, Ö8, Ö12		
	Eğlenerek öğrenmeyi sağlaması	Ö2, Ö5, Ö19, Ö20		
	Öğrenilenleri pekiştirmesi	Ö1, Ö2, Ö10		
	Konuya yoğunlaşmayı sağlaması	Ö4		
	Konunun detaylı şekilde çözümlenmesini sağlaması	Ö6		
	Gelişmeyi sağlaması	Ö13		
	Tecrübe kazandırması	Ö13		
	Konu tekrarı yapmayı sağlaması	Ö14		
	Görseller içermesi	Ö9		
	Zihinsel gelişim sağlaması	Ö12		
	Öğrenmeyi öğrenme imkânı sağlaması	Ö10		
Etki yok	-	-	0	0

Öğrencilerin tamamı Türkçe derslerinde materyal geliştirmenin öğrenmeyi kolaylaştırdığını düşünmektedir. Kolaylaştırma sebeplerinin başında; konuyu anlamayı ve öğrenmeyi sağlaması (%40) gelmektedir. Bunu yaparak yaşayarak öğrenmeyi ve kalıcı öğrenmeyi sağlaması (%30), kolay öğrenmeyi ve eğlenerek öğrenmeyi sağlaması (%20) izlemektedir.

“Anlatırken çoğu kişi anlıyor ama bazılarımız onu pekiştirmek için oyunlar, materyaller, materyallerle daha fazla aklımızda kalıyor. O yüzden ben genel olarak materyallerle çalışmayı tercih ediyorum.” (Ö1). “Çünkü hocam ister istemez o konuya yoğunlaşıyorsunuz ve bilgiyi illa öğreniyorsunuz yani hiç yapmasan dokunmasan bile oyunu bir kere oynasam bile o bilgiyi aklında tutuyorsun.” (Ö4). “(...) Hem kendim birazcık daha fazla öğrenmeyi öğrenmiş oldum. Hem hocam bir de okulda hoca anlatıyor, onları daha fazla artıyor o kadar.” (Ö10). “Daha kolay öğrendim. Yani zaten biliyordum, sonra da hazırladım. Kim neler yani daha çok bilgi kattı bana ve daha çok aklımın yani zihnimin gelişmesini sağladı (...).” (Ö12). “Bence evet, çünkü hazırlarken dediğim gibi o konuyu birkaç kez ele aldığım için tekrar yapmış oluyorsun ve bu artık hani akla kazanmasında etkili oluyor.” (Ö14).

Tablo 13. Türkçe dersinde materyal geliştirmenin akademik başarıya etkisine ilişkin görüşler

Etki	Katılımcı	f	%
Artırıyor	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	20	100
Etkisi yok	-	-	-

Öğrencilerin tamamı, Türkçe dersinde öğretim materyali geliştirme akademik başarısını artırdığını, bu noktada olumlu etkisi olduğunu düşünmektedir.

“Konuyu daha iyi anladım ve daha güzel bir not aldım.” (Ö11). “Etkiledi. Yani her Türkçe dersimi etkiledi. Bir de sosyal, sosyal dersini de. Hem yazı yazmak için daha çok etki etti.” (Ö13). “Evet, sınavlarda tamlamalar gördüğüm zaman kesinlikle akluma geliyordu işte. Projeyi hazırlarken baktığımız bilgiler ve bu konuda da oldukça bence etkili oldu.” (Ö14). “...matematiğin artmıştı yani nasıl oldu bilmiyorum dedim ama okuma anlamam hızlandı için problemi hemen anlayıp hemen yapabiliyordum.” (Ö15).

6. Öğrencilerin Öğretim Materyali Geliştirmeye Yönelik Önerileri

Ortaokul öğrencilerinin materyal geliştirme konusunda öğrenci ve öğretmenler için sundukları öneriler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 14. Katılımcıların Türkçe dersinde öğretim materyali geliştirme konusunda öğrencilere yönelik önerileri

Öneri Kapsamı	Öneriler	Katılımcı	f	%
Materyal Tasarım Süreci	Materyal tasarlanırken iyi bir araştırma yapılması	Ö8, Ö13, Ö16, Ö19	4	20
	Materyal tasarlanırken grup çalışması yapılması	Ö1, Ö7, Ö15	3	15
	Planlı çalışılması	Ö9, Ö10	2	10
	Kendi fikirlerine dayalı materyal geliştirmeleri	Ö1, Ö12	2	10
	Derste zorlanan öğrencilerin materyal geliştirme sürecine dâhil edilmesi	Ö2, Ö20	2	10
Materyalin İçeriği ve İşlevselliği	Derste konuların iyi dinlenilmesi	Ö4	1	5
	Kalıcı öğrenmeyi sağlamak için materyal geliştirilmesi	Ö3, Ö11, Ö12, Ö2, Ö15, Ö20	6	30
	Öğrencilerin ihtiyaç duyduğu veya eksik hissettiği konulara yönelik materyal geliştirilmesi	Ö6, Ö8, Ö12, Ö17, Ö20	5	25
	Materyalin öğrenciler için faydalı olmasına dikkat edilmesi	Ö10	1	5
Materyalin Tasarımı/İlgi Çekiciliği	Materyalin sınıftaki tüm öğrencilere hitap etmesi	Ö1	1	5
	Geliştirilen materyallerin ilgi çekici olmasına dikkat edilmesi	Ö5, Ö7, Ö17	3	15
	Oyun veya slayt gibi materyallerin geliştirilmesi	Ö11, Ö12, Ö20	3	15
	Materyalde görseller kullanılması	Ö16, Ö13	2	10
	Görsel materyaller geliştirilmesi	Ö18	1	5
İletişim	Yazım kurallarına dikkat edilmesi	Ö17	1	5
	Öğretmenle daha sık, etkili iletişim kurulması	Ö6, Ö14	2	10

Not: Katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir.

Türkçe dersinde öğretim materyali geliştirme konusunda öğrencilere yönelik önerileri sorulan katılımcıların %30'u kalıcı öğrenmeyi sağlamak için materyal geliştirilmesini, %25'i öğrencilerin ihtiyaç duyduğu veya eksik hissettiği konulara yönelik materyal geliştirilmesi, %20'si materyal tasarlanırken iyi bir araştırma yapılmasını; %15'i materyal tasarlanırken grup çalışması yapılmasını, geliştirilen materyallerin ilgi çekici olmasına dikkat edilmesini ve oyun veya slayt gibi materyallerin geliştirilmesini; %10'u materyal geliştirirken kendi fikirlerine dayalı materyal üretmelerini, derste zorlanan öğrencilerin materyal geliştirme sürecine dâhil edilmesini, öğretmenle daha sık iletişim kurulmasını, materyalde görseller kullanılmasını ve planlı çalışmasını önermişlerdir.

16 önerinin altısı (%38) materyal tasarım sürecine, beşi (%31) materyalin tasarımı/ilgi çekiciliğine, dördü (%25) materyallerin içeriği ve işlevselliğine yöneliktir. Oran bakımından en yüksek öneriler materyalin içeriği ve işlevselliği kategorisindedir.

“... bütün sınıftaki kişilerin oynayabileceği şekilde olması daha iyi oluyor ve öğrencilerin kendi fikri olması öğrenciler için daha iyi oluyor.” (Ö1). “Evet. Hani Türkçesi zayıf olanlar

bu konuya daha iyi katılmalılar çünkü daha iyi anlarlar daha iyi anlamalarını sağladığı için.” (Ö2). *“(…) tasarımları renkli olmalı, böyle ilgi çekici olmalı ki çocuklar isteyerek kullansın.”* (Ö5). *“(…) öğretmenle çok daha fazla vakit geçirmelerini öneririm. (...) Hazırlama sürecinde daha çok kendi eksikliklerinin üstüne gitmesini öneririm. Konu üzerinden.”* (Ö6).

Tablo 15. Katılımcıların Türkçe dersinde öğretim materyali geliştirme konusunda öğretmenlere yönelik önerileri

Öneri Kapsamı	Öneriler	Katılımcı	f	%
Öğrenci Gelişimi ve Katılımı	Öğrencilerle zaman zaman materyal geliştirme çalışmaları yapılması	Ö4, Ö8, Ö10, Ö5, Ö12, Ö18	6	30
	Öğrencilere proje olarak ders materyali hazırlanması	Ö3, Ö10, Ö18	3	15
	Materyal tasarımında grup çalışması yaptırılması	Ö1, Ö15	2	10
	El becerisi gerektiren materyallerin tasarlanması	Ö4	1	5
	Öğrencilerin materyal geliştirmeye teşvik edilmesi	Ö13	1	5
Materyalin Niteliği	Materyal geliştirme sürecinde öğrenciye rehberlik edilmesi	Ö13	1	5
	Ders konuları ile oyunun birleştirilmesi	Ö11, Ö17	2	10
	Dikkat çekici materyaller geliştirilmesinin sağlanması	Ö17	1	5
	Hem eğlenceli hem öğretici materyaller hazırlanması	Ö17	1	5
Öğretmenler Arası İş birliği	Bilgilerin doğruluğuna dikkat edilmesi	Ö17	1	5
	Öğretmenlerin de kendi aralarında iş birliği yaparak materyal geliştirmesi	Ö15	1	5
İhtiyaçlar	Derse katılımın düşük olduğu konularda materyal geliştirme çalışmalarının yapılması	Ö8	1	5
	Öğrencilerin eksik olduğu konulara yönelik materyal geliştirilmesi	Ö14	1	5
Cevapsız	-	Ö2, Ö16, Ö19	3	15

Not: Katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir.

Katılımcıların %30'u öğretmenlere, öğrencilerle zaman zaman materyal geliştirme çalışmaları yapılması, %15'i öğrencilere proje olarak ders materyali hazırlanması; %10'u ders konuları ile oyunun birleştirilmesi ve materyal tasarımının grup çalışması şeklinde yaptırılması vb. önerilerde bulunmuştur. 13 önerinin altısı (%46) öğrencilerin gelişimi ve sürece katılımının desteklenmesiyle ilgilidir, en yüksek orana sahip öneriler yine bu kategoride bulunmaktadır. Önerilerin dördü (%31) materyalin niteliğine yöneliktir. Üç öğrenci (%15) öneride bulunmamıştır.

“Bence materyal çok sık olmasa da yine de arada bir yapılmalı. Mesela bir konuda öğrenciler çok fazla işte ilgilenmiyorsa katılım göstermiyorsa bence bir etkinlik yapılmalı illaki yani daha çok ilgilerini çekebilmek için.” (Ö8). *“(…) öğrenmek için daha güzel şeyler hem konuyla hem oyunla birleştirilmesini isterim.”* (Ö11). *“Öğretmenler de materyal hazırlanırken öğrencinin eksik olduğu konudan işte daha çok bildiği değil de hani öğrenmesi gereken konudan verilse mesela o daha etkili olur.”* (Ö14). *“Hocam bilginin doğruluğu hocam o çok önemli dediğim gibi çok söyledim. Renklerin böyle kullanılması ilgi çekici bir şekilde hocam. Heyecan veren bir oyun gibi bir şey hem eğlence hem de öğretici bir şekilde olmasın tavsiye ediyorum”* (Ö17).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmada araştırmaya temel oluşturacağı ve alana katkı sağlayacağı düşünülerek katılımcıların materyal kavramına ilişkin algıları, tercihleri, geliştirdikleri materyallerin özellikleri vb. konulara yönelik sorular sorulmuştur. Öğrencilerin materyal kavramıyla ilgili algılarına bakıldığında, odaklandıkları noktanın öğretim materyallerinin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerine katkısı olduğu görülmüştür. Katılımcıların belirttiği çağrışım ifadelerinin yarısı doğrudan bilgi edinmeye yönelik, “öğrenme” kavramını merkeze alan (kalıcı öğrenme, pekiştirme, öğrenme aracı vb.), bilişsel gelişime işaret eden çağrışımlardır. İkinci sırayı duyuşsal gelişime katkısına işaret eden, materyallerin öğrencinin iyi vakit geçirmesini/eğlenmesini sağlama özelliğini yansıtan, genel olarak

“oyun, eğlenme” kavramını merkeze alan açıklamalar almaktadır. Bu durum; oyun oynamanın, eğlenmenin çocukların ruhsal ihtiyaçlarından biri olmasıyla açıklanabilir (Tuncer, 1993). Korucu ve Kurtlu (2016), oyun amaçlı kullanılan materyallerin öğrencilerin özgüvenlerini yükselttiğini, daha yaratıcı ve sosyal olmalarını sağladığını belirtmektedir. Üçüncü sırada materyallerin daha çok sosyal gelişimlerine (iletişim, grup çalışması vb.) katkılarını öne çıkaran çağrışımlar bulunmaktadır. Buna göre; materyal kavramının katılımcıların zihninde daha çok bilişsel gelişimlerine katkısı açısından yer ettiği, bunu duyuşsal gelişimlerine katkısının izlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların hazır materyal ya da materyal geliştirmeyi tercih etme durumları değerlendirildiğinde; Türkçe derslerinde kendileri tarafından geliştirilen materyallerin kullanılmasını daha çok tercih ettikleri (%80) belirlenmiştir. Bunu arkadaşlarının geliştirdiği materyaller (%50) izlemektedir. Hazır materyaller en az (%10) tercih edilen materyal çeşididir. Kaynaklarda (Duman, 2023) hazır materyallerle öğrencilerin duygu ve düşüncelerini eyleme dönüştüremediği, bu materyallerin öğrenciyi ezberci öğrenmeye yönlendirdiği (kalıcı öğrenmenin gerçekleşmediği) ifade edilerek yaparak yaşayarak öğrenmenin önemi belirtilmektedir. Buna göre, katılımcı tercihlerinin kaynaklardaki bilgilerle örtüştüğü söylenebilir.

Kendi geliştirdikleri materyalleri tercih etme sebeplerine bakıldığında; öğrenciler materyal kavramına yönelik algılarıyla (Tablo 1) örtüşen, öğrenme ve eğlenmeyi temel alan cevaplar vermişlerdir. Ayrıca materyallerin öğrenciler üzerindeki etkilerinin de tercihleri belirlediği anlaşılmaktadır. Katılımcılar materyallerin; “emek verilmiş olması, eğlenceli olması” gibi özellikle duygusal, ruhsal durumlarına ve “kolay öğrenmeyi sağlaması” gibi bilişsel gelişimlerine katkısını vurgulamışlardır. Tercih etme sebepleri arasında materyalin görünüşü (dikkat çekici olması) ve içeriğiyle ilgili (daha kapsamlı olması) sebepler de yer almaktadır. Arkadaşları tarafından geliştirilen öğretim materyallerini de tercih eden öğrencilerin belirttiği sebepler, genel olarak kendi geliştirdiği materyali tercih eden öğrencilerin sebepleriyle aynıdır. Dolayısıyla duygusal/ruhsal ve bilişsel gelişime daha çok katkısı olduğu düşünüldüğü için materyal geliştirmenin hazır materyale tercih edildiği değerlendirilebilir. Türkçe öğretiminde materyal tasarımı ile ilgili kaynaklarda (Baki ve Karakuş, 2012; Çam Aktaş, 2014; Nuhoğlu vd., 2014) öğrencilerle geliştirilen materyal örneklerine sıkça yer verilmesi, öğretmenlerin öğrencilerle birlikte ders materyalleri planlaması gerektiğinin (Arslan, 2009) ifade edilmesi; Türkçe dersinde materyal geliştirmenin tercih edilen ve önerilen bir durum olduğunu desteklemektedir.

Katılımcıların ders için geliştirilen materyallerle ilgili ifade ettikleri kalıcı öğrenmeyi sağlaması vb. özellikler, ders için öğretim materyali geliştirmenin öğrenme üzerinde olumlu etkisi olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Araştırmalar da (Alkan, 2019; Baki ve Karakuş, 2012; Demirel, 2002; Demirkan ve Saraçoğlu, 2014; Gücükoğlu ve Türker, 2015; Kaya, 2005; Küçükahmet, 2001; Sönmez vd., 2006; Şahin, 2014; Şahin ve Namlı, 2019; Taşpınar, 2010; Turan ve Boyraz, 2004) materyal kullanımının öğrenme üzerinde kalıcı etkisinin bulunduğunu, öğrenmenin daha etkin hâle gelmesini sağladığını göstermektedir. Buna göre katılımcı görüşleri, araştırmaların ortaya koyduğu sonuçları destekler niteliktedir. Öğrencilerin materyal geliştirmeyi tercih etme sebepleri arasında yer alan “arkadaşlarının fikirlerini içermesi, arkadaşının başarısıyla gurur duyma, emek verilmiş olması” gibi özellikler, öğrencilerin arkadaşlarının bireysel gelişimine de önem verdiklerini göstermektedir. Bu veriler üzerinden; kendi düşüncelerinden yola çıkarak, emek vererek bir ürün ortaya koymanın öğrencilerin başarıma duygusu yaşamasını sağladığı, iletişim becerilerini geliştirdiği; takdir edilmenin öğrencileri mutlu ettiği ve onlara öz güven kazandırdığı; öğrenciler tarafından bilişsel gelişimlerinin, öğrenmelerine katkı sağlayan çalışmaların, iş birliği içerisinde ve eğlenerek öğrenmenin önemsendiği değerlendirilebilir. Hazır materyalleri tercih eden öğrenciler ise daha kullanışlı olması ve grup çalışması yapılmasını önemsemektedirler.

Katılımcıların tamamına yakını (%95), Türkçe derslerinde görsel materyal kullanılmasından hoşlandıklarını ifade etmiştir. Görsel materyaller “eğlenceli olması, daha ilgi çekici olması, daha iyi anlamayı sağlaması” vb. nedenlerle tercih edilmektedir. Bu durumda öğrencilerin Türkçe derslerinde geliştirdikleri materyallerin görsel özellikte (Tablo 4) olmasının da etkisi olabileceği düşünülmekte, geliştirilen materyal çeşidi ile tercih edilen materyal çeşidine ilişkin verilerin ilişkili olabileceği değerlendirilmektedir. İkinci sırada “eğlenceli olması, isteklendirmesi, çok seçenek sunması” gibi sebeplerle dijital materyaller bulunmaktadır. “Çok seçenek sunması” sebebi, gelişen teknoloji

sonucunda dijital materyallerde çeşitliliğin fazla olmasına bağlanabilir (Kaya, 2005). İşitsel materyaller (%20), en az tercih edilen materyal çeşididir. Katılımcıların cevapları ve yorumları dikkate alındığında sadece işitme duyusuna hitap eden materyallerin pek dikkatlerini çekmediği ve bilgiyi hatırlamada diğerleri kadar etkili olmadığını düşündükleri görülmüştür. Edgar Gale'in yaşantı konisinin dayandığı araştırma bulgularında da insanların öğrendiklerinin zaman sabit tutulduğunda sadece %28'ini işitme duyusuyla edindikleri (Özonay Böcük, 2014; Kaya, 2005; Nuhoğlu vd., 2014; Taşpınar, 2010) belirtilmektedir. Bu çerçevede verilerin, kaynakları desteklediği düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin dijital ve işitsel özellikte öğretim materyali geliştirebilmesi için hem teknolojik imkânların yeterli olması hem de öğrencilerin teknolojiyi iyi kullanma becerisine sahip olması gerekir. Her öğrencinin teknolojik imkânlarla ve teknolojiyi kullanma becerisine sahip olmaması da öğrencilerin görsel materyal geliştirmeyi tercih etmelerinin bir sebebi olarak düşünülebilir.

Farklı materyal türlerinden birini veya birden fazlasını tercih eden katılımcıların tercih sebeplerinde benzerlikler olduğu [eğlenceli olması, dikkat çekici olması, isteklendirmesi, akılda kalıcı olması, vb. (Tablo 3)] görülmüştür. Bu durum öğrencilerin farklı materyaller tercih etseler de ders materyallerinde aradıkları özelliklerin benzer olduğunu ancak bu özellikleri taşıdığını düşündükleri materyal türünün farklı olduğunu göstermektedir. Tercihlerindeki farklılık, bireysel farklılıklara (görsel, işitsel özellikte olma vb.) bağlanabilir. Kaynaklarda, hitap edilen duyu organının öğrenmedeki yeri, önemi vurgulanmaktadır. (Özonay Böcük, 2014, s.133-135; Kaya, 2005, s.17; Taşpınar, 2010, s. 277-278). McCarthy (1990), her bireyin gerçekleri farklı olarak algıladığını, farklı yöntemlerle zihnine yerleştirdiğini; bazılarının hissederek bazılarının izleyerek bazılarının düşünerek bazılarının da yaparak öğrendiğini dile getirmektedir (akt. Peker, Mirasyedioğlu ve Yalın, 2003, s.4). Bu bakımdan materyalin hangi duylara seslendiğinin öğrencilerin tercihlerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, kaynaklarda öğrencilerin bilişsel stillerine göre öğretim materyalleriyle eşleştirilmesinin öğrencilerin beceri kazanımını kolaylaştırabileceği ve güdülenmede etkili olduğu belirtilmektedir. (Witkin vd. 1977'den akt. Demir, 2006, s.30). Bu bakımdan öğretim sürecinde hedeflere ulaşılabilmesi için öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun materyallerle buluşturulması önemlidir.

Çalışmada, katılımcıların tamamının Türkçe derslerinde öğretmenleriyle birlikte görsel materyal geliştirdiği belirlenmiştir. Farklı okullarda öğrenim görmelerine rağmen tamamının sadece görsel materyal geliştirmiş olması, öğretmenlerin öğrencileriyle görsel materyal geliştirmeyi tercih ettiği şeklinde değerlendirilebilir. Öğrencilerin derslerde kullanılmasından hoşlandıkları materyal çeşitleri arasında da görsel materyallerin (Tablo 3) öne çıkması ile geliştirdikleri materyal türünün "görsel" olması arasında bir ilişki olduğu düşünülebilir. Ayrıca çoğunluğun görsel materyalleri tercih etmesi, bu materyal türünün öğrenme sürecinde sağladığı faydalarla da ilişkilendirilebilir. Kaynaklarda görsel materyallerin "dikkat çekicilik, çoklu öğrenme ortamı sağlama, önceki bilgileri hatırlatma, öğrenmek için harcanan çabayı ve zamanı azaltma" gibi faydaları olduğu belirtilmektedir (Baki ve Karakuş, 2012; Çam Aktaş, 2014).

Katılımcıların geliştirdikleri materyallerin konuları arasında; deyimler ve atasözleri, sözcükte anlam ve isim tamlamaları öne çıkmaktadır. Genel olarak bakıldığında (Tablo 5) geliştirilen materyallerin içerik çeşitliliğinin "Dil Bilgisi/Sözcük Türleri ve Yapısı" kategorisinde daha fazla olduğu (beş konu), oran bakımındansa anlam bilgisi konularının daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin büyük bir kısmı öğrenilmesi ve akılda kalıcılığı daha zor konularda, bir kısmı da kendilerinin eksik olduğunu düşündükleri konularda materyal geliştirmeyi tercih etmektedir. Benzer şekilde kaynaklarda da öğrencilerin, özellikle dil bilgisi konularına karşı olumsuz tutum geliştirdiği; dil bilgisi kurallarının sadece kurallar ve kelime örnekleriyle aktarılmasının, konunun kısa sürede unutulmasına neden olduğu; dil bilgisi öğretiminde gelenekselden ziyade daha nitelikli ve daha kalıcı öğrenmenin sağlanabileceği yeni yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiği, materyal kullanılmasının kalıcı öğrenmeyi destekleyeceği belirtilmektedir (Güven, 2013).

Araştırmada Türkçe dersi için materyal geliştiren öğrencilerin tamamına yakınının geliştirdiği materyalleri amaca/konuya uygun bulduğu saptanmıştır. Katılımcılar materyal geliştirirken en çok dilbilgisi konusuna, "yazım ve noktalama kurallarına uyma"ya dikkat etmektedir. Bu durum materyalin Türkçe dersinde geliştirilmiş olması, yazım ve noktalama konusunun Türkçe dersinin temel dilbilgisi konularından olması ve üzerinde sıkça durulması ile açıklanabilir. Tablo 7'ye göre

öğrenciler: materyaldeki dil kullanımına ilişkin üç; ilgi çekiciliğe ilişkin iki, estetik olmaya yönelik bir, içerik ve öğrenmede etkililikle ilgili sekiz, işlevsellikle ilgili bir, grup çalışması olmasına yönelik bir özellik belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin öğretim materyali geliştirirken dikkat ettikleri özellikler arasında en çok çeşitlilik “İçerik ve Öğrenmede Etkililik” kategorisiyle “Dil Kullanımı” kategorisinde yer almaktadır. Oran bakımından en yüksek özellik “dil kullanımı” kategorisindedir. Bunu ilgi çekicilik kategorisi ve estetik olma kategorisi izlemektedir. Dolayısıyla öğrencilerin materyal geliştirirken çoğunlukla materyalde dil kullanımını, materyalin ilgi çekici ve estetik olmasını dikkate aldığı söylenebilir. Öğrencilerin dikkat ettikleri özelliklerin; materyalin öğretime uygunluğunun değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken ölçütlerle de [öğretim hedeflerine ve öğrenci düzeyine uygunluk, dikkat çekicilik; basit, açık ve anlaşılır olması; teknik kalitesi, kullanım kolaylığı, taşınabilirliği, estetikliği vb. (Demirkan, 2006; Demirkan ve Saraçoğlu, 2014; Sever, 2011)] örtüştüğü görülmektedir.

Katılımcıların büyük kısmı, materyal geliştirme sürecinin tüm aşamalarında görev üstlenmiştir. Tamamına katılmayan üç öğrenci en az iki aşamada (tasarlama-geliştirme, tasarlama-uygulama vb.) görev almıştır. Buna göre katılımcıların genel olarak materyal geliştirme sürecine hâkim öğrenciler olduğu söylenebilir. Katılımcılara görev almak istedikleri aşamalar sorulduğunda yarısı tüm aşamalara katılmak istediğini belirtmiştir. Öğrencilerin %85’i materyal geliştirme sürecinin tamamında yer almışken (Tablo 8) görev almak istedikleri aşamalar sorulduğunda tüm aşamalarda görev almak isteyen öğrencilerin oranının düşmesi; tüm sürece dâhil olmanın zorlayıcı/yorucu olması; öğrencilerin süreçte öz farkındalıklarının oluşması sonucunda daha başarılı oldukları ve ilgi duydukları alanları, becerilerini fark etmeleriyle açıklanabilir. Bu sürecin öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımalarına katkı sağladığı ve tercihlerinin bu sebeple değiştiği düşünülebilir. Materyal geliştirirken en çok görev almak istenilen aşama; “tasarlama” aşamasıdır. Öğretim materyallerinin tasarlanması yoğun çalışılması gereken, titizlik isteyen, zorlayıcı bir süreç olmasına rağmen öğrencilerin önemli bir kısmının bu aşamada görev almak istemesi önemlidir. Katılımcılar bunun nedenini “daha çok hoşlarına gitmesi, kendi fikirlerini kullanabilmeleri ve kalıcı öğrenmeyi sağlaması” gibi sebeplerle açıklamaktadır. Kalıcı öğrenmenin vurgulanmasından hareketle, aktif rol alınan bu sürecin öğrencinin birçok duyusuna seslenmesinin de bu durumda etkili olduğu değerlendirilebilir. Öğretim sürecinde öğrencinin ne kadar çok duyusuna hitap edilirse, öğretim etkinliği o derece artmakta ve öğretim daha anlamlı, kalıcı ve hızlı olmaktadır (Demirel ve Altun, 2017). Tasarlama aşamasını %20 oranıyla uygulama (eğlenceli olması, hoşna gitmesi sebebiyle) ve geliştirme aşamaları (el becerilerini kullanmaları, hoşlarına gitmesi) izlemektedir. Planlama aşaması en az tercih edilen aşamadır. Bu aşama, geliştirilecek olan öğretim materyali ile ilgili ne yapılacağı ve nasıl yapılacağına yönelik bir düşünme sürecini içerdiğinden öğrencilerin bu aşamada zorlandıkları ve bu nedenle en az tercih edilen aşama olduğu değerlendirilmektedir.

Katılımcıların tamamı, Türkçe derslerinde materyal geliştirmenin gelişimlerine katkı sağladığını düşünmektedir. Belirtilen katkılar arasında daha çok; bilişsel (kalıcı öğrenme, akademik başarının artması vb.), duyuşsal (heyecanı kontrol edebilme, öz güvenin artması vb.) ve kişisel gelişim (yeteneklerini fark etme, tecrübe kazanma) alanlarına yönelik etkiler dile getirilmiştir. Öğrencilerin belirttiği bu özellikler, kaynaklarda (Gücükoğlu ve Türker, 2015) yer alan etkili bir materyalin katkılarına ilişkin özelliklerle (kalıcı öğrenmeye yardımcı olma, somut ve zor konuların anlaşılmasını ve zamandan tasarruf edilmesini sağlama vb.) örtüşmektedir. Katılımcıların tamamına yakını Türkçe dersinde materyal geliştirmenin derse karşı ilgisini artırdığını söylemiştir. Öğrenenin öğrenme sürecinin bir parçası olması derse ilgiyi artırmaktadır (Başaran, 2004; Baki ve Karakuş, 2012; Kaya, 2005; Özbek, 2023). Türkçe derslerinde materyal geliştirme sürecinde aktif rol alınmasının, materyalin hem dikkat çekmesi hem daha fazla duyuya hitap edebilmesi gibi nedenlerle dersin hedeflerine ulaşılmasına katkı sağladığı söylenebilir.

Katılımcıların tamamı Türkçe derslerinde öğretim materyali geliştirmenin öğrenmeyi kolaylaştırdığını düşünmektedir. Bunun sebebini; konuyu anlamayı ve öğrenmeyi sağlaması, yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlaması, kalıcı öğrenmeyi sağlaması ve eğlenerek öğrenmeyi sağlaması vb. olarak görmektedirler. Öğrencilerin materyal geliştirmenin öğrenmeyi kolaylaştırması noktasında kaynaklarda (Aşçı ve Alican, 2019; Baki ve Karakuş, 2012; Demirel, 2002; Kaya, 2005; Küçükahmet, 2001; Taşpınar, 2010) belirtilen, öğretim materyallerinin öğrenmedeki rolü/işleviyle

ilgili bilgilerle (konuların daha etkili sunulması, dikkatin canlı tutulması vb.) uyumlu cevaplar verdikleri görülmektedir. Tablo 12’de yer alan sebeplere bakıldığında katılımcılara göre; Türkçe derslerinde öğretim materyali geliştirmek özellikle öğrencilerin bilişsel ve bireysel gelişimlerine katkıda bulunmakta ve bu bakımdan öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Konuların anlaşılması ve öğrenilmesinin kolaylaşması sonucunda dersin verimliliğinin de artacağı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu veriler üzerinden öğretim materyali geliştirmenin Türkçe dersinin verimliliğini artırdığı sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmada, öğrencilerin tamamının Türkçe dersinde öğretim materyali geliştirmenin akademik başarılarını arttırdığını düşündükleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin bir kısmı konuyu daha iyi öğrendikleri için ders notlarının yükseldiğini, bir kısmı da okuma-anlama becerilerinin geliştiğini, kalıcı öğrenmenin gerçekleştiğini ve öğrendikleri bilgilerin başka alanlardaki/derslerdeki başarılarını da arttırdığını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda, derslerde eğitim teknolojileri ve farklı materyaller kullanılmasının öğrencilerin eğitim sürecine daha aktif katılmalarını sağladığı (Akgün, 2014; Demirel, 1999; Gücükoğlu ve Türker, 2015; Sönmez vd., 2010; Şahin, 2014; Turan ve Boyraz, 2004), öğrenciye özgü öğrenme fırsatı verdiği için öğretimde avantaj sağladığı (Şahin ve Arslan Namlı, 2019), dolayısıyla materyal kullanılarak öğretim yapılan sınıflardaki öğrencilerin akademik başarılarının geleneksel yöntemle öğretim yapılan sınıflardaki öğrencilerin başarılarından daha yüksek olduğu (Koçyiğit, Kul ve Solakumur, 2023) belirtilmektedir. Ders için materyal geliştirmenin katılımcılara göre, Türkçe dersine karşı ilgilerini ve akademik başarılarını artırdığı, öğrenmelerini kolaylaştırdığı düşünüldüğünde; materyal geliştirmenin öğrencilerin öğrenme sürecini olumlu etkilediği sonucuna ulaşılabilir. Türkçe öğretiminde öğrencilerin derse duyduğu ilgi ve sevginin artırılmasında, konuların daha kolay ve kalıcı öğrenilmesinde, dersin verimliliğinin artmasında materyal geliştirmenin etkili bir yol olduğu değerlendirilmektedir.

Katılımcılar, Türkçe derslerinde öğretim materyali geliştirecek olan öğrencilere yönelik önerilerde de bulunmuşlardır. Özellikle “kalıcı öğrenmeyi sağlamak için materyal geliştirilmesi” ve “öğrencilerin ihtiyaç duyduğu veya eksik hissettiği konulara yönelik materyal geliştirilmesi” önerileri vurgulanmıştır. Önerilerin genel olarak tasarım süreciyle, materyalin tasarımı/ilgi çekiciliğiyle ve materyallerin içerik ve işlevselliğiyle ilgili olduğu tespit edilmiştir. Oran bakımından en yüksek öneriler materyalin içeriği ve işlevselliği kategorisindedir. Sonuç olarak öğrencilerin daha çok materyal tasarımında materyalin içerik ve işlevine önem verilmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Katılımcı önerilerinin kaynaklarda (Baki ve Karakuş, 2012; Nuhoğlu vd., 2014) belirtilen öğretim materyali geliştirirken dikkat edilmesi gereken özelliklerle de örtüştüğü görülmüştür. Katılımcıların materyalin amacına/işlevine dikkat edilmesini önermeleri öğretim materyali geliştirmenin öğrenme üzerindeki etkisinin bir göstergesi olarak görülebilir.

Türkçe dersinde materyal geliştirmeyle ilgili olarak öğrencilerin öğretmenlere yönelik önerileri söz konusu olduğunda on üç öneri sunulmuştur. Önerilerden altısı öğrencilerin gelişimi ve sürece katılımının desteklenmesine, dördü materyalin niteliğine, ikisi materyal geliştirmede ihtiyaçların dikkate alınmasına yöneliktir. Öğrencilerin gelişimi ve sürece katılımının desteklenmesine/öğretmenin süreçteki görevine yönelik sunulan “öğrenciye rehberlik edilmesi, öğrencilere proje olarak ders materyali hazırlanması” gibi öneriler, öğretmenin doğru ve etkili rehberlik yapmasına verilen önemi göstermektedir. Kaynaklarda da materyal kullanımı konusunda öğretmenin rehberliğinin önemi üzerinde durulmaktadır (Nuhoğlu vd., 2014).

Materyal geliştirme, Türkçe öğretiminde derse duyulan ilgi ve sevginin artırılmasında, konuların öğrenilmesinde etkili bir yol olabileceği için öğretmenlere eğitim-öğretim sürecinde öğrencileriyle materyal geliştirmeye daha çok zaman ayırmaları önerilmektedir. Öğrencilerin tamamı Türkçe derslerinde sadece görsel materyal geliştirmiştir. Her materyal türünün, özelliği gereği öğrencilerin gelişiminde farklı yönlerden katkıları bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmenlere öğrencileriyle birlikte işitsel ve/veya dijital materyaller de tasarlamaları; araştırmacılara da derslerde daha çok görsel materyal geliştirmenin tercih edilme sebeplerinin araştırılması önerilmektedir. Katılımcıların materyal geliştirmenin sadece Türkçe derslerinde değil diğer derslerdeki akademik başarılarını da arttırdığını ifade ettikleri göz önünde bulundurulduğunda; Türkçe dersinde materyal geliştirmenin öğrencilerin diğer dersleri üzerindeki etkisinin araştırılması da alana katkı sağlayacaktır. Çalışmada materyal geliştirmenin öğrencilerin bilişsel gelişimlerinin yanı sıra bireysel, sosyal ve duygusal

gelişimlerine de katkı sağladığı belirlenmiştir. 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dil becerilerine eşit önem verilmiş, her bir beceri için atölye faaliyetleri tasarlanmış, öğrencilerin belirli bir akış içerisinde dil gelişimleri sağlanırken kavramsal becerilerinin, sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin ve okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine; sahip oldukları eğilim ve değerlerin olgunlaştırılmasına öncelik verilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024, s. 5). Bu nedenle Türkçe derslerinde materyal geliştirme çalışmalarının Türkçe dersi öğretim programının nihai hedeflerine de hizmet edeceği düşünülmektedir. Günümüz eğitim programlarının hedeflerinin gerçekleşmesi için içeriklerin teknolojinin sunduğu imkânlar aracılığıyla görsel, işitsel yönden zenginleştirilerek aktarılması, öğrenci motivasyonunun artırılmasına ve daha kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine katkıda bulunacaktır (Şahin, 2014). Bu doğrultuda eğitim öğretim sürecinde öğretim materyali geliştirme çalışmalarından öğrencilere sosyalleşme, iş birliği yaparak uyum içerisinde çalışma, etkili iletişim kurma, dayanışma, paylaşma, özgüven vb. beceri ve değerleri kazandırmak amacıyla da yararlanılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Etkili öğrenme ve öğretme*. Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akgün, Ö. E., Aydın, F., Horzun, F., Özen, S., Bakırcı, F., Gönültaş, A., ... Önder, A.İ. (2014). Geliştiren ve uygulayanların eğitimde öğretim materyali kullanımıyla ilgili görüşleri [Konferans bildirisi]. *III. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı* (s.303-310). Sakarya Üniversitesi Yayınları (Yayın No: 108).
- Akkaya, A. ve Elkıran, Y.M. (2021). Türkçe öğretiminde materyal tasarımı. Temizyürek, F. ve Türkben, T. (Eds.), *Türkçe öğretimine genel bir bakış* (s.513-535). Pegem Akademi.
- Alkan, C. (2019). Eğitim teknolojisi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 7(1), 339-344. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000403
- Arslan, A. (2009). Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı ve Türkçe öğretimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 143-154. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisosbil/issue/2823/38106>
- Arslan, M. (2007). Eğitimde yapılandırmacı yaklaşımlar, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Fakültesi Dergisi*, 40(1), s.45-55. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000150
- Aşçı, Y. ve Alican, Y. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dinleme ve konuşma becerilerinin kazandırılmasına yönelik materyal geliştirme. *Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu (Dil-Tarih-Coğrafya)*, 252-267.
- Baki, Y. ve Karakuş, N. (2012). *Türkçe öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Pegem Akademi.
- Başaran, I. (2004). Etkili öğrenme ve çoklu zekâ kuramı: bir inceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 5(1), 7-15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egeefd/issue/4920/67308>
- BECTA. (2010). School use of learning platforms and associated technologies. http://dera.ioe.ac.uk/1485/1/becta_2010_useoflearningplatforms_report.26.pdf
- Creswell, J. W. (2021). Karma yöntem araştırmalarına giriş (3. Baskı): Pegem Akademi
- Çam Aktaş, B. (2014). Öğretim araç gereçlerini hazırlama ve tasarım ilkeleri. Ekici, G. (Ed.), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* (s.155-183). Paradigma Akademi.
- Çuhadar, C. ve Kıyıcı, M. (2014). Bilgi ve iletişim teknolojileri tabanlı öğretim materyalleri ve uygulamalar. Ekici, G. (Ed.), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* (s.185-211). Paradigma Akademi.
- Demir, M.K. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stilleri ve sosyal bilgiler öğretimi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 23, 28-37. <https://research.ebsco.com/c/vzjni/search/details/sznk2wzqwn?db=obo>
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Milli Eğitim Basımevi.
- Demirel, Ö. (2002). *Planlamadan değerlendirmeye öğretim sanatı*. Pegem Akademi.

- Demirel, Ö. ve Altun, E. (2017). *Eğitim, öğretim teknolojisi ve iletişim- öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Pegem.
- Demirkan, Ö. (2006). *Bağlaşık öğrenme gruplarında bağlam çokluğu ve bilişsel stilin başarı, transfer ve bağımsızlaştırmaya etkisi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/86225>
- Demirkan, Ö. ve Eroğlu Saraçoğlu, G. (2014). Öğretim materyallerinin değerlendirilmesi. Ekici, G. (Ed.), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* (s.213-243). Paradigma Akademi.
- Dere, İ. ve Ateş, Y. (2020). Sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımı: bir durum çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 496-514. <https://doi.org/10.17556/erziefd.665782>
- Duman, B. (2023). Eğitimde çağdaş yaklaşımlar. Ocak, G. (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s.383-490). Pegem Akademi.
- Erdem, E. ve Demirel, Ö. (2002). Program geliştirmede yapılandırmacılık yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 81-87. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7815/102628>
- Fenerci, G. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dijital materyallerle Türkçe öğrenmeye yönelik görüşleri [Yüksek Lisans Tezi] Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Gücükoğlu, B. ve Türker, F. M. (2015). Yabancı dil olarak web tabanlı Türkçe öğretiminde materyal hazırlama süreci. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(15), 439-450. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8758>
- Göçer A. ve Akgül O. (2019). Türkçe öğretmenlerinin dil eğitiminde ortam tasarımı ve materyal kullanımı yeterliklerinin değerlendirilmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18). <http://busbed.bingol.edu.tr>
- Güven, A. Z. (2013). Dilbilgisi konularının öğretim sorunları. *Uluslararası Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(6), 1-10. <https://avesis.akdeniz.edu.tr/yayin/bd7fe502-cf5c-4837-987d-0608ed07a26e/dilbilgisi-konularinin-ogretim-sorunlari>
- Kaya, Z. (2005). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Koçyiğit, Ö. F., Kul, M. ve Solakumur, A. (2023). Farklı öğretim yöntemlerinin akademik başarı ve öğrenme kalıcılığına etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(38), 422-441. <https://doi.org/10.35675/befdergi.1239817>
- Korucu, S. ve Kurtlu Y. (2016). Türkçe öğretmenlerinin Türkçe derslerinde eğitsel materyal olarak oyun ve oyuncak kullanımına yönelik görüş ve önerileri. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 11(9), 539-558. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9179>
- Köde, K. ve Çoklar, A. N. (2020). Öğretmenlerin dijital ve dijital olmayan materyalleri seçim ve kullanım kriterlerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 893-909. <https://doi.org/10.37217/tebd.799527>
- Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Nobel Yayıncılık.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için rehber*. (S. Turan Çev. Ed.). Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, Çev.): Pegem Akdemi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Ortaöğretim Türkçe dersi öğretim programı* (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Türkiye yüzyılı maarif modeli. <https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari/ortaokul-turkce-dersi>
- Nuhoğlu, M. M., Özsoy, T. ve Aydın, A. (2014). *Türkçe öğretiminde materyal tasarımı*. Nobel.
- Özbek, R. (2023). Öğrenme-öğretme süreci. Ocak, G. (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s.163-211). Pegem Akademi.

- Özonay Böcük, İ. Z. (2014). Öğretim araç ve gereçlerinin sınıflandırılması. Ekici, G. (Ed.), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* (s.131-153). Paradigma Akademi.
- Peker, M., Mirasyedioğlu, Ş. ve Yalın, H.İ (2003). Öğrenme stillerine dayalı öğretimde 4 mat öğretim modeli. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(13), 2-14 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/114813>
- Sever, R. (2011). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı. Anı Yayıncılık
- Sönmez, E., Dilber, R., Alver, B., Aksakallı, A., vd. (2010). Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersinin öğrenci açısından önemine yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 113-119. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunikkefd/issue/2774/37146>
- Şahin, İ. (2014). Bilişim teknolojileri ve öğretimde alternatif yaklaşımlar, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 241-248. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11224/134171>
- Şahin, M. (2014). Öğretim materyallerinin öğrenme-öğretme sürecindeki işlevine ilişkin öğretmen görüşlerinin analizi. *K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 995-1012. <https://avesis.hakkari.edu.tr/yayin/dfd4409d-19ba-43cf-99be-14f034c59731/ogretim-materyallerinin-ogrenme-ogretme-surecindeki-islevine-iliskin-ogretmen-goruslerinin-analizi>
- Şahin, M. C., ve Arslan Namlı, N. (2019). Öğretmen adaylarının eğitimde teknoloji kullanma tutumlarının incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(1), 95-112. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/403286/>
- Taşpınar, M. (2010). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri*. Data Yayınları.
- Tuncer, N. (1993). *Çizgi roman ve çocuk*. Çocuk Vakfı Yayınları
- Turan, M. ve Boyraz, Z. (2004). Öğretim materyali olarak kavram haritaları. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 123-128. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fudad/issue/47032/591341>
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe sözlük* (10. baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yalın, H. İ. (2002). Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme. Nobel Yayın Dağıtım
- Yanpar Şahin, T. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Seçkin Yayınları.

Extended Abstract

The aim of this study is to determine the views of middle school students on the role of material development in the learning process in Turkish lessons. This qualitative research uses a phenomenological design, as it works with middle school students who have developed educational materials in Turkish lessons; the participants' experiences, opinions, and suggestions regarding the material development process are the focus of the study. In the research, "preparing materials in collaboration with the teacher in Turkish lessons" is accepted as the criterion. The data from the interviews were analyzed through content analysis. The study group consists of 20 middle school students who study in Muğla city center and have developed educational materials in Turkish lessons. When examining the associations that the concept of material evokes in students, it has been observed that the focus on these associations contributes to their development. The concept of material in participants was found to evoke associations that are directly related to acquiring knowledge, based on the concept of "learning" (such as permanent learning, etc., 85%) and to reflect the characteristic of making the student have a good time/enjoy themselves, generally based on the concept of "game" (25%). Accordingly, it was concluded that the concept of material holds a stronger place in the participants' minds in terms of contributing to their cognitive development, followed by its contribution to their psychological development. When evaluating the participants' preferences for using ready-made materials or developing materials themselves, it was determined that they preferred using materials that they had prepared themselves for Turkish lessons (80%). Materials prepared by their friends (50%) follow this preference. Ready-made materials are the least preferred type of material (10%). When examining the reasons why students prefer materials they have

prepared themselves, it was observed that their answers align with their perceptions of the concept of material (Table 1), focusing on learning and having fun. Participants emphasized that materials contributed to their psychological development, such as "being effortfully created, being fun (65%)," and to their cognitive development, such as "ensuring easy learning (50%)." The reasons provided by students who preferred educational materials prepared by their friends are similar. In this regard, it can be argued that material preparation is preferred over ready-made materials because it is believed to contribute more to both psychological and cognitive development. The characteristics expressed by participants about the materials they have prepared, such as ensuring permanent learning, indicate that they believe preparing educational materials in class has a positive impact on learning. Almost all of the participants (95%) expressed that they enjoy the use of visual materials in Turkish lessons. Visual materials are preferred for reasons such as "being fun, being interesting, ensuring better understanding," etc. Digital materials are in second place (35%). Auditory materials (20%) are the least preferred type of material. It was observed that there are similarities in the reasons for choosing one or more types of materials among the participants. This situation reveals that, although students prefer different types of materials, the features they look for in lesson materials are similar. However, the type of material they think carries these features is different. The differences in their preferences can be associated with individual differences (such as visual or auditory characteristics). When the data is evaluated overall, it was concluded that students focus on the function, appearance, contribution to academic success, and the impact on their emotional, psychological, and individual development of the educational materials they enjoy using in lessons. The study found that all participants prepared visual materials with their teachers in Turkish lessons and had no experience in preparing other types of materials. Given that visual materials (95%, Table 4) stand out among the types of materials students enjoy using in lessons, it can be inferred that there is a relationship between the type of material they prepare being "visual." Among the topics of the materials prepared by the participants for the Turkish lesson, the most prominent ones are "idioms and proverbs," "meaning in words," and "noun phrases." Some students preferred to prepare materials for topics that are harder to learn and remember (70%), while others preferred topics they felt they were lacking in (30%). In the study, almost all students who prepared materials for the Turkish lesson (95%) found the materials they prepared to be appropriate for the purpose/topic, and it was found that the aspect they paid the most attention to while preparing materials was "adhering to spelling and punctuation rules" (40%). Half of the participants wanted to take part in all stages of the material development process. The stage they most wanted to take part in while developing materials is the "design" stage (40%). This is followed by the application stage (because it is fun and enjoyable) and the development stages (because they get to use their manual skills and enjoy it). The planning stage is the least preferred stage (5%). All participants believe that preparing materials in Turkish lessons contributes to their development. Among the contributions mentioned, the effects of material preparation are mostly expressed in relation to "cognitive, individual, and emotional development." All participants think that preparing educational materials in Turkish lessons increases their academic success, facilitates learning, and 95% of them believe it increases their interest in the lesson. As a result of easier learning of the topics, it is also considered that the efficiency of the lesson will increase. Therefore, based on these data, it can be concluded that preparing educational materials increases the effectiveness of Turkish lessons. According to the data, the study concludes that the participating middle school students believe that material development positively impacts the learning process. It is considered that material development is an effective way to increase students' interest and love for the lesson, to make the topics easier and more permanent to learn, and to increase the efficiency of the lesson in Turkish teaching. Participants also provided suggestions for students who will prepare educational materials in Turkish lessons. Particularly, the suggestions emphasized "developing materials to ensure permanent learning" (30%) and "developing materials on topics where there is a lack of knowledge/need" (25%). It was found that three of the suggestions are related to the design phase, two to the process, and two to the form of the material. As a result, it can be said that students believe more attention should be paid to the purpose/function of the material (55%). The fact that participants suggest more attention should be given to the purpose/function of the material can be seen as an indicator of their belief that preparing educational materials has an effective impact on learning. Regarding material preparation in Turkish lessons, students have made thirteen suggestions for teachers. Four of the suggestions are related to the teacher's role in the process, three to the purpose/function of the material, two to the form of the material, two to the content of the material, and two to the working method while developing the material.

EK: Öğrencilerin Türkçe Derslerinde Geliştirdikleri Materyal Örnekleri

